

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

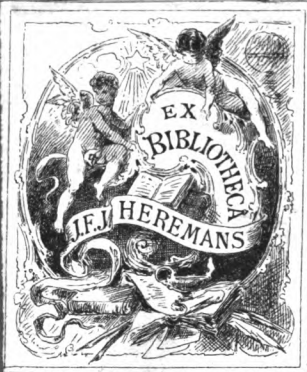

WEEK GENT

H. 854.
ERVEN THIERRY EN WENSING,
BOEKHANDELAREN,
Schoolstraat, W, 245, te's Hage.

Papieren, Kantoor-, School-,
Schrijf- en Teekenbehoefden.

SLEUTEL

H834

BIJ

DE VERBETERING

DER

DRIEHONDERD

VOLZINNEN, SPREUKEN, OPSTELLEN, ENZ.

VOOR DE

HOOGSTE KLASSE

EENER

LAGERE SCHOOL.

TIEL,

WED. D. R. VAN WERMESKERKEN.

1850.

Geene Exemplaren worden voor echt erkend, dan die door de uitgeefster geteekend zijn.

W. B. van Meenen keizer

INLEIDING.

Toen Mej. de Wed. D. R. VAN WERMESKERKEN aannam het handschrift der 300 opstellen enz. met fouten uit te geven, verlangde zij tevens dat werkje te doen vergezellen van de verbetering en van eenen *Sleutel*, behelzende opgave van redenen, enz. Al te gereed namen wij daarvan de bewerking op ons, en eerst bij den arbeid gevoelden wij de vele zwaarigheden daaraan verbonden, vooral voor een betrekkelijk jeugdig onderwijzer, wiens boekenkast nog niet die uitgezetheid verkregen heeft, welke de jaren er aan geven *kunnen* en *moeten*, wil hij met den tijd méegaan. Daarbij welk eene menigte boeken, tijdschriften, enz. heeft men na te pluizen, wil men weten, hoe deze over het eene of andere punt denkt, hoe gene het wederlegt, een derde iets anders in het midden brengt, enz.

Houden wij ons geheel aan WEILAND en SIEGENBEEK dan roept men ons toe: »gij zijt niet op de hoogte!» Wijken wij af, dan worden de van Gouvernementswege ingevoerde Spel- en Taalregelen niet gevolgd, en waar zal dan de grens zijn voor de afwijkingen?

En toch hebben latere Taalgeleerden vele leemten, gebreken zelfs, in WEILANDS Spraakkunst aangeezen; sommigen, in te verregaanden ijver, hebben zelfs storm geloopt en bres willen maken op plaatsen, waar zulks niet noodig of verkeerd was.

Ook op de spelling is van BILDERDIJK af veel te berde gebracht. En toch erkennen wij ten volle, wat

M. (ALBERDINCK THYM) in de spelling »der bastaartwoorden», den Hoogleraar SIEGENBEEK prijzende, zegt; maar begrijpen niet hoe *lof* en *spot* in hetzelfde werk, ja, op dezelfde bladzijde uit één hart kunnen vloeijen.

Wij erkennen met Dr. NASSAU (Gids 1844 bl. 401) dat er zooveel mogelijk eenparigheid moet plaats hebben, en met DE JAGER (M. v. T. II d. Bladz. 520) dat, als ieder op zijne wijze en naar zijne inzigten spelt, wij langzamerhand terugkeeren tot den staat van zaken vóór anno 1805; — en waren er geene andere, dan is het toch eene groote verdienste van WEILANDS en SIEGENBEEKS arbeid, dat er na dien tijd veel grootere eenparigheid plaats had, dan ooit vroeger.

En mogen wij ons eenig oordeel aanmatigen, dan vinden wij, dat, die tijd van onrust en woeling niet eens in aanmerking genomen, de werken der beide geleerde mannen meer dan uitmuntend geslaagde proeven zijn, dat zij wel altijd de hoeksteen, zoo niet de grondvesten zullen blijven, waarop voortgebouwd moet worden.

Mogt de regering dit voortbouwen aangemoedigd, geleid hebben, en er van tijd tot tijd ook eene *herziening* (tooverwoord onzer dagen) van de Wetten voor Spelling en Taal hebben plaats gehad.

Reeds eenige jaren geleden verzocht de werkzame Afdeeling Amsterdam van het Ned. Onderw. Genootschap aan hare mede-afdeelingen om eene opgave van aanmerkingen, die de Leden op WEILANDS Spraakkunst hadden. De Afdeeling Zwolle, waartoe ik destijds de eer had te behooren, zond hierop een uitvoerig antwoord. Een geheel, uit die onderscheidene opgaven zamengesmolten, is, voor zoo ver wij weten, niet publiek gemaakt, evenmin als de ingekomene antwoorden zelve.

Bovenstaande opmerkingen op de Districts vergade-

ringen, zoowel als op die der Afd. Kampen meer-
malen besproken zijnde, deed het Lid PAINS, Hoofd-
onderwijzer te Kampen, het navolgende voorstel, om
het, namens de Afd. der gewestelijke Vereeniging
ter overweging aan te bieden :

» Nadat van wege het Gouvernement, in den jare 1805,
» de beide taalkundige werken van de H. H. SIEGENBEEK
» en WEILAND uitgegeven en als leiddraad aan allen aanbe-
» volen zijn, die in eenige openbare betrekking geplaatst
» stonden, met name aan de Onderwijzers der jeugd,
» zijn thans 40 jaren verlopen; in dit tijdsbestek is,
» ten gevolge der nasporingen van eenen BILDERDIJK, KIN-
» KER, LULOFS en anderen, over sommige punten een
» nieuw licht opgegaan en hebben zich in genoemde
» werken leemten en gebreken geopenbaard, welke in
» latere drukken van het werk des Heeren SIEGENBEEK
» soms verholpen en verbeterd, deels in de, door ZED.
» uitgegevene taalkundige bedenkingen, en in het Taalk.
» Magazijn van den Heer DE JAGER wederlegd zijn.
» Het werk van den Heer WEILAND bleef intusschen on-
» veranderd; verschillende spraakkunsten zijn sedert,
» vooral in de laatste jaren, uitgekomen, als van KUR-
» PER, welke aan de Militaire Akademie te Breda
» gevolgd wordt; van WEIJERMANS, beëdigd Translateur
» bij den Hoogen Raad, die zich beroemt, de Hol-
» landsche taal aan de Leden van het Koninklijke
» Huis, aan de Afgezanten van vreemde Mogendheden
» te 's Hage, en daardoor (zoo als in het voorbèrigt
» gezegd wordt) aan geheel Europa bekend gemaakt
» te hebben. In 1846 werd nog eene Nederlandsche
» Spraakkunst te Nijmegen uitgegeven, die blijkens
» den titel, door eenige taalkenners, welke echter niet
» genoemd worden, zamengesteld is (*).

(*) Van Dr. BRILL's voortreffelijke Hollandsche Spraakleer, en van
anderen kon hier geene sprake zijn, daar ze later werden uitge-
geven.

» Daar nu deze werken in onderscheidene punten
 » uiteenloopen, en soms wat in het eene aanprezen
 » en als regel voorgesteld, door het andere gelaakt en
 » voor eene kapitale fout aangerekend wordt; daar dien
 » ten gevolge de Onderwijzer soms, tot zijn leedwezen,
 » moet ervaren, dat jonge lieden, door hem onderwe-
 » zen, bij een examen, dat zij moeten ondergaan, om
 » tot eene inrigting, door het Gouvernement geves-
 » tigd, toegelaten te worden, onderscheidene fouten
 » begaan, alleen daardoor, dat den Onderwijzer niet
 » bekend was, welke spraakkunst daar als geldig ge-
 » oordeeld werd: zoo wordt door de Afdeeling Kam-
 » pen van het Ned. Onderw. Genoots. voorge-
 » steld, of deze zaak ook van genoegzaam belang zou
 » kunnen geacht worden, om dezelve bij de aanstaande
 » Algemeene Vergadering ter sprake te brengen,
 » en op grond van het aangevoerde aan te dringen, dat
 » van wege het Onderwijzers-genootschap der Hooge
 » Regering de wensch worde kenbaar gemaakt, dat,
 » ter wegruiming der bestaande moeilijkheden en ter
 » bevordering eener gewenschte eenparigheid in dezen
 » van Hooger hand maatregelen mogten in het werk ge-
 » steld worden —”

Het was daarbij de bedoeling des voorstellers noch
 der Afd., die het voorstel gretig tot het hare maakte,
 de goede uitkomsten der navorschingen op het gebied
 der taal te verwerpen, maar, zoo als zij ook op eene
 belangstellende aanmerking van het bestuur der Ver-
 eeniging Overijssel, -- » dat de maatregelen, door de
 Hooge Regering tot het bevorderen van eene gewenschte
 eenparigheid genomen, niet zijn ingetrokken en
 dus als nog bestaande moeten worden beschouwd” —
 antwoordde, om de benoeming van eene Commissie,
 uit deskundigen bestaande, het zij Leden van het
 Koninkl. Instituut, het zij van Taalkenners daar-
 buiten, uit te lokken, ten einde door deze de waarde

der nasporingen en der daardoor aan het licht gebragte resultaten getoetst wierde, opdat wij alzoo tot eene nieuwe en betere eenparigheid mogten geraken.

Het voorstel werd dan ook met geringe wijzigingen aangenomen, om op de Algemeene Vergadering des Genootschaps in overweging te worden gegeven.

Velen hechtten hunne goedkeuring aan het Voorstel. Met name deelde de Taalkenner KUIPER aan een Lid van Kampens Schoolcommissie zijne goedkeuring mede en hoopte, dat het iets mogt uitwerken. De Afd. Amersfoort bragt openlijk in de Wekker hare goedkeuring uit.

Het verraste dus de Afd. Kampen, onder de punten van beschrijving voor de vijfde algemeene Vergadering van het Nederl. Onderw. Genoots. (1848) onder vele gewigtige voorstellen, alleen het slot van haar voorstel, thans door geheel Overijssel gedaan, te vinden als een voorstel der Afdeeling Amersfoort, met de woorden: *dit laatste is mede het voorstel van Overijssel*. De motieven tot ons voorstel waren er niet te vinden; misschien werden ze om drukloon te sparen achterwege gelaten.

In die vergadering werd besloten dit voorstel niet aan te nemen (het getal stemmen vóór of tegen hier niet opgegeven) omdat de maatregel in 1803 door de Hooge Regering genomen opzigtelijk de eenparigheid in de spelling nog van kracht is. — Toen was het immers afgedaan.

Maar wat helpt het dan eene nieuwe Syntaxis uit te schrijven! Zal men daarin geheel het oude behouden, dan is het niet noodig. Wil men er verandering, verbetering in aanbrengen, dan mag zij niet gevolgd worden, omdat men dan tegen het besluit, in 1803 genomen, zou handelen. En toch is de taal eene dochter des tijds, en het zieltje dat der Grootmoeder paste, en de keurs, die der Moeder goed-

stond, vlijen der Dochter niet meer. Maar wij laten ons te ver afleiden en bedenken daar gelukkig juist, dat wij volstrekt tot de verbetering der opstellen moeten overgaan, om hetgene wij te zeggen hebben te persen in eene keurs van drie of vier vel druks.

Wij voegen er dus nog bij, dat wij onmogelijk van *alle* verbeteringen reden konden geven, dat wij daarom hier en daar een' greep moesten doen, maar meenen datgene gegrepen te hebben, hetwelk voor zeer jeugdige onderwijzers opheldering noodig had, en wij zullen ons van harte verblijden, als allen Onderwijzers het hier gegevene slechts eene herinnering is, van hetgene zij weten. Het beste bewijs, dat ook in dezen de Onderwijzersstand op vooruitgang mag bogen.

Kampen, 1850.

J. ALLIROL.

ALGEMEENE AANMERKINGEN.

I. IETS OVER DE PLAATSIING DER TEEKENS, PUNCTUATIE OF INTERPUNCTIE GENOEMD.

Over het verwaarloozen der teekens in gedrukte, maar bovenal in geschrevene stukken wordt te regt geklaagd. Men moge de trek van den student, die aan het slot van een' brief een paar dozijn schei- en zintekens plaatste, met verzoek die in te lasschen waar ze ontbraken (en ze ontbraken geheel,) geestig, echt *studentikoos* vinden, het blijft niet te min waar, dat de duidelijkheid dikwijls van de teekens afhangt. Wij konden, om de weinige ruimte, de verbetering der teekens niet aanwijzen, en geven dus hier enkele opmerkingen. Over het algemeen zijn wij het eens met BEIJER, die uitvoerig over de punctuatie handelt in zijne Handleiding tot den Nederlandschen Stijl, een werk, dat onderscheidene drukken beleven mogt, en voor onderwijzers onmisbaar is, doch dat thans eenigzins schijnt vergeten te worden. Wie dit niet bezit, vindt goede regelen in KUIPER, Beginzelen, enz. MULDER, Nederl. Spraakkunst enz. SPIJKERMAN, Handleiding, enz.

De verbeteraar (M. v. T. II. d. bl. 84) wil de bepalingen door eene *komma*, of *sneede*, gescheiden hebben, doch zoodanige overlading is niet aan te raden; alleen tusschenvoegsels hebben eene *komma* vóór en achter zich, doch het *doel*, *middel* of de *wijze* der werking niet. Wij vinden het echter zeer verkeerd als het voor een betrekkelijk voornaamwoord vergeten wordt. Anderen willen in geen geval vóór

en eene komma, omdat, zeggen zij, verbinding en scheiding niet zamen gaan; doch, hoewel de komma ook scheiteeken heet, zijn deze teekens echter; »geene hekken of sluitboomen, die den wandelenden adem ophouden, maar merkpaaltjes langs het pad.»

Het *kommapunt*, *half lidteeken*, *semicolon*, of *stipsnede* (welken laatsten naam het heeft, bij VAN IPEREN, Kerkelijke Historie van het Psalmgezag) wordt hoofdzakelijk gebezigd tusschen voor- en nazindeelen, of daar, waar eene eenigzins langere rust, dan van eene komma noodig is. Eene naauwkeurige plaatsing van dit teeken vindt men vooral in VAN SCHREVEN'S uitmuntende *Handleiding* enz.

De plaatsing van het *dubbelpunt*, *dubbele punt*, *lidteeken*, *colon*, (*dubbelstip*, VAN IPEREN, enz.) (:), heeft minder zwarigheid, dan die van het vorige.

Het *punt* of *sluitteeken* wijst de langste rust aan en sluit alle volzinnen, die niet uit eene vraag bestaan of met een uitroepeteeken gesloten worden.

Over het *vraagteeken* (?) is men het eens, dat het alleen na regtstreeksche vragen komt, maar niet achter die, welke in den verhalenden vorm staan. Dus krijgt: »hij vraagde of men de deuren gesloten had,» geen (?) maar, hij vraagde: »zijn de deuren gesloten?» wél.

De naam van het *uitroep- of verwonderingsteeken* (!) duidt genoegzaam aan, wanneer het geplaatst wordt.

BEIJER wil achter *ongelukkige* en *koning* in dezen zin: *overdenk, ongelukkige, wat gij* enz. *Koning, zie daar hoe* enz. eene komma en geen uitroepeteeken; anderen willen aan het hoofd der brieven achter: *Waarde Vriend!* enz. een punt, omdat, zeggen zij, daar uitroep noch verwondering plaats heeft.

Maar waarom niet dit teeken, hebbende toch al twee namen, met SPIJKERMAN, ook *aanspraakteeken* genoemd, dan behoeft men het gevestigd gebruik, dat

in de opgegevene voorbeelden het (!) plaatst, niet te veranderen.

De Apostrophe, of het *Afkappingsteeken* (') staat bij het weglaten van ééne of meer letters in een woord.

Sommigen willen het ook geplaatst bijv. in: STARING's gedichten (men leze hiertegen *Taalk. Mag. II*, bl. 493, *Mag. v. N. T. II*, bl. 143) doch STARINGS is hier tweede naamval en er heeft geene uitlating plaats, hetwelk wel het geval is in: LOOTS' en TOLLENS' *gedichten*, ANNA's *moeder* enz. Dit ANNA's zonder (') wordt ANNAS, de beruchte schoonvader van KAJAPHAS.

Het Toonteeiken, *accent* (') wordt in onze taal niet gebruikt, echter vindt SIEGENBEEK (*DE JAGER Versch* bl. 92) gelijk TEN KATE reeds deed, wenschelijk het te gebruiken op den bastaarduitgang *éren*, daar hij niet kan toegeven dien met *ee* te schrijven, en om dien alzoo te onderscheiden van den uitgang der *frequentativen*: bijv. baggeren, enteren, van regéren *enz.*

II. IETS OVER HET GEBRUIK DER HOOFDLETTERS.

Wij hebben de eigennamen N° 91, Spanjaarden, Spanje, Amerika, N° 106. de Goede Hoop N° 161. Koningsbergen, enz. met eene hoofdletter geschreven.

Ook de bijvoegelijke naamwoorden, die van Eigennamen afgeleid zijn (zie *BOMHOFF*) ofschoon deze in *WEILANDS Spraakkunst* met eene kleine letter geschreven worden.

In de verbeteringen (*M. v. T. III N° 3*) staat: „den vijfden naamval schrijven we liefst met eene hoofdletter.” Wij kunnen ons daarmee wel vereenigen.

De namen, benevens de persoonlijke en, volgens *MULDER* en anderen, ook de bezittelijke voornaamwoorden, welke op het Opperwezen betrekking hebben. Velen willen echter de bezittelijke voornaamwoorden hiervan uitzonderen.

Het begin van elken versregel, (ofschoon sommigen meer wenschelijk achten zulks niet te doen, even als enkele Dichters in Duitschland het nalaten) behalve de verkortingen en, gelijk velen willen, het tusschenw. o! — In proza schrijft men dit o! wel als eene kapitale letter, waarom dan niet in poëzy en waarom *dit niet* en de andere tusschenwerpsels wel? Nog anderen willen dit o! met een zamentrekkingsteeken, *o!* geschreven hebben: om er daardoor meer kracht aan te geven, doch dan wordt, dunkt ons, het verkeerde teeken gebruikt. Ook zal het hun met die kracht wel gaan, als sommigen lieden, die in het *ende*, uitgerekt tot *endee*, „o, zoo'n kracht vinden.”

III. OVER HET GEBRUIK VAN DEZELVE EN AL DESZELFS BROËRTJES, ZUSJES, NEEFJES, ETCETERA.

Het gebruik van deze woorden in den prozastijl, (in poëzy zal men het nimmer aantreffen) werd reeds door BILDERDIJK onvoorwaardelijk afgekeurd.

KINKER, Beoord. bl. 36, keurt het mede af, maar wil ze toch niet geheel verbannen hebben.

Desalniettemin werd het gebruik dikwijls misbruik, tot dat de Gids (door zeker poëet de *blauwe wolf* genoemd, gewis met het oog op zijne gehavende vaerzen), door aanhoudend geeselen eindelijk den afkeer tegen dezen familienasleep bijna algemeen maakte. En dat de stijl bij de weglating wint, ziet men, met name, bij Prof. GEEL, den prins van het proza, die ze, zoo verre wij konden nagaan, niet gebruikt.

Ook thans zijn er velen, die eene totale *afschaffing* — als wij die benaming der natte zaak bij deze drooge gebruiken mogen — en anderen, die een matig gebruik voorstaan.

HAMELBERG (Mag. v. N. T. bl. 1) haalt het voorbeeld aan van den dorpsschoolmeester, die al de mol-

len, uit zijnen tain weggevangen had, maar door de vermeerdering der wormen genoodzaakt was, weder eene mol (een dragtig wijsje?) te koopen. Het was dus van twee kwaden het minste kiezen. Maar als de vergelijking al steek houdt, dan is het toch nog beter de beide kwaden te vermijden, gelijk een dorpsonderwijzer deed, die de mollen ongenadig aan de effenheid zijner aardbei- en tulpenbedden opofferde, en tevens de wormen wogving, doordien hij een paaltje bij de paden in den grond sloeg en heen en weder bewoog. De wormen door de dreunende beweging van den grond op de gedachte komende, dat hun doodvijand naderde, verlieten in allerijl hunne schuilplaatsen en vielen in de rappe handen van meester, meesters vrouw en kinderen.

IV. HET WERKWOORD LATEN.

Ofschoon WEILAND alleen den zin van bevel of verzoek, een toelaten, — op de redenering van NANNINGA, — aan dit woord toestaat, zeide reeds de groote TEN KATE in 1713: »Dat het verbum *laten* tweesints bij ons in gebruik is, naemlijk voor toelaten (permittere) en ook slegts voor een hulpwoord tot opwekking van beweging.» (I. D. bl. 522). Eveneens zijn BILDERDIJK en KINKER (beoord. 43 en 47) van oordeel dat men door het gebruik van *laat ik*, *laat mij* fijne onderscheidingen kan doen. Aan DE JAGER komt den lof toe, dit onderwerp behoorlijk uiteengezet, NANNINGA wederlegd en de nuances van dit tweederlei gebruik aangewezen te hebben (zie T. M. III. bladz. 265—294). Wij hebben dus niet gearzeld in N°. 156. »*Laten wij te bezigen, omdat het daar geen verzoek aan een' derden maar, eene opwekking, aansporing behelst. Dit laatste scheen ons ook het geval te zijn in N°. 172: Laten dan, (dat dan) de kinderen naar buiten springen of kinderen! dan naar buiten gesprongen. Of-*

schoon hier ook eene *toelating* verdedigd kan worden: *laat toe, gij, die daarover te zeggen hebt, dat de kinderen naar buiten springen.*

In N°. 175. is het *laat mij*, daar de zoon den vader om toelating verzoekt. In 264 behelst het eene opwekking: *Spannen wij onze krachten in! onze krachten ingespannen!* en dus *laten wij*. In 266 is het een verzoek aan den serjant, (of sergeant? — scherjant, zegt de conscrit) het is dus de gebiedende wijze van *laten*, *laat*, met den Dativ., van den persoon, volgens TEN KATE, dus *laat hun*, ofschoon vele schrijvers *laat hen* gebruiken.

In N°. 299 is het wenschend of aansporend: *dat wij zóó leven!* of *zóó geleefd!* en dus *laten wij*; maar in N°. 300 daarentegen een verzoek, en dus *laat (Gij) ons.*

V. IETS OVER TEN EN TER.

Onze taal, eene zuster der Hoogduitsche zijnde, liet oudtijds, zooals deze nog, aan de Voorzetsels toe, óók andere dan den *vierden* naamval te beheerschen. Dit gebruik, meer eene bloote navolging van het Latijn zijnde, dan tot de oorspronkelijke vormen onzer taal behoorende, is later verdwenen, en alleen de geijkte uitdrukkingen: *in den jare, te goeder ure, van der jeugd af, met der daad*, enz. en de zamenstellingen met *ten* en *ter*: *ten jare, ten leven, ter hulpe*, enz. blijven gangbaar.

Daar *ten* zamengetrokken is uit *tot den* en *ter* uit *tot der*, kunnen zij niet gebezigd worden als er vóór het z. n. w. eenig voornw. staat.

N°. 43 »ten mijnen beste» is dus *tot den mijnen beste*, en behoort te wezen *te mijnen beste* of *tot mijn best.*

N°. 56 *ten allen tijde, te allen tijde* of *te aller tijd.* N°. 169 *te hunner bestemming.* N°. 272 *te zijnen koste.* enz. enz.

VI. HET BIJVOEGELIJKE NAAMWOORD ALS ZELF-
STANDIG GEBRUIKT.

Volgens WEILAND I § 208 en II § 39. kan men beweren, dat het bijv. n. w. als zelfst. gebruikt, de verbuiging van een bijv. n. w. behoudt, en dat men derhalve behoort te schrijven: *den vromen kunnen rampen niet ontmoedigen; de moed van den dapperen en de bezadigdheid van den wijzen bezielen hem, enz.*

BILDERDIJK (Spr. bl. 97.) verdedigt op goede gronden, dat het bijv. n. w. alsdan ook alle regten van het zelfstandige naamwoord behoort te hebben, en schrijft *den dappere*.

KINKER, (beoord. bl. 32.) stemt dit geheel toe.

BOMHOFF, (T. M. I bl. 24.) verkiest ook *den rijke*, en

HAMELBERG, (M. v. T. I bl. 39.) wil ook *den vrome*.

Voegt men daarbij, dat vele onzer beste schrijvers het steeds zóó gebruiken, dan zal men wel goedkeuren dat wij verbeterden: N°. 61 *den bezorgde*, 81 *den deugdzame*. N°. 177 *den behoeftige*.

Hiervan schijnen uitgesloten de toe- of bijnamen b. v. *Van Willem den Tweeden*, met *Filips den Goeden*, tot *Alexander den Grooten* enz; omdat, zegt WEILAND, hier eene uitlating plaats heeft en het is, als of er stond: *van Willem, den tweeden Willem, met Filips, den goeden Filips*, doch, dan behooren, naar ons inzien, deze bijv. n. w. ook niet met eene hoofdletter geschreven te worden. Schrijft men ze met eene hoofdletter, dan beschouwt men ze als eigen naamw., waarvan ze trouwens de eigenschap hebben, en men moet ze als zelfst. verbuigen. Wel schrijft het gebruik ze met eene hoofdletter, doch als er geene redenen voor dit gebruik zijn, en dit integendeel op verkeerde gronden steunt, verdient het afkeuring.

Ook in den naam, dien ze dragen, *bijnaam* of toe-

naam, ligt opgesloten dat ze naamwoorden zijn. Waarom zou, in Willem den Zwijger, »Govert, den Bultenaar,» de *Zwijger* en de *Bultenaar* meer zelfst. naamw. zijn dan in »Willem den Goede» het *de Goede* is.

Ook van drie Willems sprekende, ieder met den toenaam *de Goede*, moet men volgens WEILAND zeggen: de drie Willems de Goede. Wij zouden verkiezen de Goeden. Waarom zegt men ook van twee *Hendriks* sprekende, de eene in Denemarken, de andere in Nederland geboren: Hendrik, de Deen of de Nederlander en niet de Deensche, de Nederlandsche, zoo men den toenaam niet als een z. n. w. aanmerkt?

Wij hadden dus gaarne in N°. 57 verbeterd *den Grooten*, in N°. 286 *den Tweeden* enz.

VII. IETS OVER ZELF.

Het woord *zelf* wordt in de Woordenboeken een bijv. n. w. genoemd, misschien omdat het ergens bijgevoegd wordt; het heeft anders door beteekenis, noch plaatsing weinig met de bijv. n. w. gemeens. — Immers het staat altijd achter het z. n. w. en soms geheel van zijn bijbehorend woord gescheiden, het wordt bij de pers. v. n. w. gevoegd, hetwelk wij ons van geen ander bijv. n. w. herinneren; tenzij deze als zelfst. gebruikt worden: *het lieve ik* enz.

WEILAND, laat het woord tamelijk ongemoeid.

BILDERDIJK, hecht het gewoonlijk met een → aan het bijbehorende en is dit woord meerv. dan schrijft hij *zelven*; ook Dr. BRILL (bl. 480.) gebruikt *zelven*.

Prof. GEEL, het Proza, schrijft: *u zelve, wij zelve*.

Het M. v. N. T. in de verbeteringen, wil *zelve* (altijd?) omdat het bijv. is.

Maar waar is een tweede voorbeeld, in onze hedendaagsche taal, (*want oudtijds waren de dichters wel*

gewoon het bijv. n. w. achter te plaatsen;) dat een bijvoegelijk naamw. zonder koppelwoord achter zijn zelfst. n. w. staat, en verbogen wordt?

Daar het nu een zeer buitensporig woord is, hebben wij het den teugel van eene regelmatige verbuiging aangelegd, en met vele achtbare schrijvers deze gevolgd:

	M.	Vr.	Onz.	Meerv.
	Enk.	Enk.	Enk.	
1.	zelf.	zelve.	zelf.	zelve.
2.	zelve.	zelve.	zelve.	zelve.
3.	zelve.	zelve.	zelf.	zelve.
4.	zelve.	zelve.	zelf.	zelve.

VIII. IETS OVER CHT.

Velen willen met **BILDERDIJK** de *g*, wanneer ze door de *t* verscherpt wordt, met *ch* verwisseld hebben; zij laten dus in November *het geslacht aan kant* maken.

Men leze hierover **DE JAGER**, Versch. bl. 25—32 en vooral **SIEGENBEEK**, ald. bl. 94—99.

Wij kunnen hier volstaan met de verklaring, dat wij nog den regel meenden te moeten volgen: in woorden, welke in het meerv. *g* hebben, of die letter om hunnen duidelijken oorsprong vereischen, moet de *g* hare plaats behouden. Wij schreven dus in N°. 216 *vlugt* van *vliegen*, *magt* van *mogen* enz. en ook nog *bragt*, als komende van *brenge*. Dit laatste vindt thans vele tegenstanders. Men zegt: in *brenge* wordt geene *g* gehoord, dus moet het *bracht* wezen; — maar maak een' vluggen knaap eens wijs, dat de *g* er ook niet *gezien* wordt!

(Wij herinneren ons niet dat *zag* en *gezig* aangerand zijn en die komen toch van *zien*.) Daarenboven de vraag van Professor **SIEGENBEEK**, of *bragt* ook van een werkwoord *bragen* zou komen, is nog niet ontkennend beantwoord. Evenmin wordt in dit woord

ooit de zoo gewone verwisseling der *ch* en *f* gehoord *ik kocht, kost; gracht, graft*: Ook merken wij bescheiden aan, hoe wij gelooven, dat men deze *ng* klank even als *nk* door geen en anderen consonant kan vervangen, omdat, naar ons inzien juist de *g* aan de *n* dat verloop van klinking geeft. Zoo verloopt deze *ng*-klank, in *springt* alweder. Ook vindt men in vele andere talen den zelfden klank door *ng* uitgedrukt. En zelfs de Duitscher, die *gehen* als *jehen* uitspreekt, zegt nog *eng-el*. Wanneer men *ng* slechts als een' enkelen medeklinker wil beschouwen, wat wij niet toegeven, dan behoort men ook af te breken; *ding-en* enz.

VOORONDERSTELLINGEN.

Niet enkel om de beperkte ruimte, maar ook om de eer van de aankomende onderwijzers, vooronderstellen wij, dat thans niemand den vierden rang bezit, of hij weet een eigen van een algemeen zelfstandig naamw. te onderscheiden, en schrijft het eerste met eene hoofdletter: N°. 3 Jozef, Benjamin, Jakob, N°. 4 Vondel, N°. 6 Amerika, N°. 16 Cats, N°. 17 Egypte, Julij; October. (Sommigen willen de namen der maanden niet als Eigen n. w. erkennen, ze worden echter algemeen met eene hoofdletter geschreven; omtrent de namen der dagen bestaat meer verschil; deze schrijft ze met eene kapitale, gene met eene kleine letter, ad libitum.)

2. Even eens weet thans ieder wel opgeleide kweekeling, dat die z. n. w., welke hun meerv. op *den* hebben, het enkelvoud met *d* sluiten en die op *ten* met eene *t*.

Dus N°. 4. *Wereld*, N°. 7. *geluid*, eind N°. 9. *misdaad*, N°. 10. *verstand*, N°. 12. *jeugd*, *deugd*, N°. 13 *tegenspoed*, *vriend* enz. met *d* omdat het meerv. is: *werelden*, *geluiden* enz. enz. En N°. 7. *staart*, 12. *lust*, 14. *plant*, met *t* om het meerv. *staarten*, *lusten* *planten*.

Zoo ook sluiten de bijv. n. w. die, verlengd zijnde, op *de* uitgaan, met *d*, en die op *te* met *t*, N°. 2. *welgesteld*, *ratelend*, N°. 19 *breed*, *herhaald* enz. met *d*, om *welgestelde*, *breede*, enz. N°. 38. *groot*, *40 reinst*, enz. met *t*, om *groote*, enz.

3. Voor de geslachten neme men een goed woordenboek. Wij bevelen ten hoogste aan:

NIEUW, VOLLEDIG ZAKWOORDENBOEK DER NEDERD. TAAL enz. met verouderde woorden en de meest voorkomende kunst- en bastaardwoorden. *Nijmegen*, bij HASPELS.

4. Hier niets over *naamvallen*. Waar moeilijkheid bestond, om den regten naamval te kennen, is daarvan melding gemaakt.

5. Zij kennen de regelen omtrent het enkel- en meervoud. *Ouders* N°. 228 heeft geen enkelv.; *doel* N°. 115 geen meerv. *hoogte*, *laagte* N°. 126, *groente*, 216, *belofte* 236, hebbende het enkelv. op *e* en niet op *en*, vormen het meerv. op *en* en niet op *ens*. *Genoegen* enkelv. heeft *genoegens* meerv.

6. Ook de vorming der verkleinwoorden. *BILDERDIJK* en anderen schrijven *jen*, *pjen*, *tjen*; doch *WEILAND* *je*, *pje*, *tje*. — De woorden met eenen langen klinker op *m* eindigende nemen meestal *pje* aan, terwijl die met lange klinkers en op de zachte medeklinkers *l*, *n*, *r*, *w*, de verscherpende *t* voor *je* nemen, even als de woorden, die niet door eenen medeklinker gesloten zijn: *stoeltje*, *haantje*, *peertje*, *vrouwetje*, *zeetje*, enz.

Eénlettergrepige woorden met enkele klinkers verdubbelen dan, even als in het meerv. meestal den sluitmedeklinker: *kip*, *kippen*, *kippetje*, ofschoon *kipjes* ook gebruikt wordt. N°. 224 *stam*, *stammen*, *stammetje* enz. Hiertoe brengt men ook de woorden op *ng* eindigende, b. v. *ding*, *dingetje*, dewijl *dingje* en *ringje*, zoo men niet *rinnigje* maar *ring-je*, zegt, niet zijn uit te spreken, of men moet nood-

zakelijk *nk* laten hooren als in *springt*; ten zij men dit laatste uitspreekt als een verkort *springet*.

7. Zij weten, wanneer *dagelijks*, *jaarlijks* enz. bijv. n. w. en wanneer bijw. zijn, en schrijven ze in het eerste geval met *ch* bv. *hij bespaart dagelijks zooveel*; *ons dagelijksch brood* enz. Ook dat de vergrootende trap door *dan* gevolgd wordt; doch dat dit alleen met den vorm *er* plaats heeft, bv. *hij is zesmaal wijzer dan zijn broeder*, maar, *bezit zesmaal zooveel wijsheid als zijn broeder*.

8. Ook dienen zij te weten, dat die gelijkvloeiende werkw., welke eenen zachten medeklinker hebben, den onvolm. verl. tijd met *de* en het verl. deelw. met *d* sluiten, terwijl die, welke eenen scherpen medeklinker hebben, het met *te* en *t* doen. Men leze hierover L. PH. VAN DEN BERGH, *Bespiegeling over den aard en de ontwikkeling onzer taal*, bl. 110. Dus in N°. 13 *beproeven*, *beproefde*, *beproefd*. N°. 14 *bezaaide*, *bezaaid*. N°. 23 *genoemd*. N°. 24 *behaald*. N°. 29 *herbouwd*. N°. 85 *toevertrouwd*, *onaangeroerd* enz. enz., *missen*, *miste*, *gemist*; *dansen*, *dansste*, *gedanst*; *overstelpen*, *overstelpste*, *overstelpt*, *gulsen*, *guldste*, *gegudst* enz. enz.

De gelijkvloeiende werkwoorden, die *d* of *t* hebben, nemen in den onvolm. verl. tijd *dde* of *tte* N°. 19 *ontlasten*, *ontlastte*; N°. 22 *munten*, *muntte*; N°. 29 *rigten*, *rigtte*; *verwoesten*, *verwoestte*; N°. 57 en 61 *antwoorden*, *antwoordde*; N°. 212 *voeden*, *voedde*; N°. 266 *laden*, *laadde*, (oudt. *loed*) N°. 267 *troostte*, *baadde* enz.

Die werkw. welke *d* hebben, krijgen in den 2. en 3 pers. enk. der aant. wijze *dt*. N°. 23 *verzanden*, *zij verzandte*; N°. 47 *houdt*; N°. 55 *snijdt* enz. enz.

Zelfs goede schrijvers hebben thans eene neiging, om de werken gelijkvl. te vervoegen, ze schrijven:

N°. 24 *vaarden*, in plaats van *voeren*. N°. 24 *steekte*

in plaats van *stak*, *barstte* voor *borst*. — Dit is niet navolgenswaardig, ook omdat daardoor eene aangename afwisseling van klank te loor gaat.

9. De leerlingen der hoogste klasse behooren het onderscheid te weten tusschen *rijzen* en *reizen*, *bij* en *bei*, *lijden* en *leiden*, *zijlen* en *zeilen*, *zijde* en *zeide*; *rijen* en *reijen*; *pijlen* en *peilen*; *vijlen* en *veilen*; *vlijen* en *vleijen*; *koolen* en *kolen*; *hooren* en *horen*; *pooten* en *poten*; *reede*, *rede*, en *reden*, *dig* en *dicht*; *ligt* en *licht* enz. enz.

Men vindt ook lijstjes voor de spelling van *ee* of *e*, *oo* of *o*; *ei* of *ij*; *g* of *ch*, enz. in SPIJKERMAN, korte Handleiding, enz. een werkje, dat algemeen bekend verdiende te wezen, en dat wij den Onderwijzers der lagere scholen ten zeerste aanbevelen.

BIJZONDERE AANMERKINGEN.

- 1 *Ooit* en *nooit* worden meestal in den verl., *immer* en *nimmer* in den toek. tijd gebruikt.
Korter kan men zeggen: *zich te oefenen is nimmer schande*.
- 2 a. Daar *welgesteld* thans meer in financiëlen zin schijnt gebruikt te worden, is *welgestemd* misschien beter.
b. *Besit*; vroeger werd de *s* tusschen twee klinkers zacht uitgesproken, van daar dat men den scherp en klank in *huiselijk* door *ss* trachtte te vinden.
VAN LENNEP verkiest *huislijk*.
- 3 a. *Op een duit* en *op een top* beteekenen hetzelfde en zijn zeker verbasteringen van *op ende uit*; *op ende op*; even als *ommentom* en *rommentom* van *om end'om*, *rond end'om*, door verloop der uitspraak daaruit ontstaan. Zie KILLAAN, ALEWIJN in de werken v. d. M. d. N. L. I, bl. 101, BILDERDIJK op HOOFD III, bl. 281. Even zoo *heel en d' al* in N°. 64.
b. *Gelijken* moet in den onv. verl. tijd zijn, dus *geleken*. Men zegt ook: *op elkander gelijken*.
- 4 a. *Zijn rol* moet wezen *zijne* of *zijn' rol*, omdat rol vr. is.
b. *Kreeg* moet zijn *krijgt* omdat *speelt* ook tegenw. tijd is.
c. *Daar*, wordt, (dewijl het wat Duitsch riekt) afgekeurd, beter is: *er*.
d. *Gezegde*, beter *spreekwijze* of *spreekwoord*; hier nog te meer om *gezegd* in den vorigen zin.
e. *Dagelijksch* is hier bijv. nw.

- f. *Veelmaals, veelmalen* welluidender is: *menigmaal*.
 g. *Pijpkaneel* zouden wij liever schrijven *pijp kaneel*, omdat, volgens den aard onzer taal, het omschrijvende gedeelte van een zamengesteld woord het eerste lid uitmaakt, en het dus als zamengesteld woord *kaneelpijp* behoorde te zijn, even als: *sui-kerriet, kaneelboom*, enz.

h. *Zogen* is laten zuigen en bed. werkw.: *de vrouw zoogt het kind*; hier moet het wezen *zuigt*.

Door deze klankverwisseling worden de onz. werkw. bedrijvend b. v. *liggen — leggen; vallen — vellen; hangen — hengen*, (waarvan henker) *waken — wekken; rieken — ruiken; zogen — zuigen*; enz.

5. Wij meenen, dat dit een paar versregels zijn van LE FRANCO VAN BERKHEY.

a. Men kan wel iets aankweken, maar niet *doen aangroeijen*. Ook is hier *aankweken* gebruikt en niet *aanmoedigen, begunstigen*, om het overdragtelijke *bloeijen*.

b. *Elk* heeft als *collectief* het werkw. in het enkelv. *elk ziet*.

6 a. *Onderscheidene*, om het *onder* kort te voren, beter *verschillende*.

b. *Wie* wordt meer in den tweeden en derden naamval gebruikt, *die* in den eersten.

Volgens § 374 van MULDER'S Nederl. Spraakk. zou men hier *welke* moeten plaatsen.

c. *De gevaarlijksten* moet wezen *gevaarlijkste*, omdat het zelfst. *slangen* dan verzwegen is; of als bijwoordelijke uitdrukking *het gevaarlijkst*.

7 a. *Zij zijn*, kon ook wel blijven, beteekenende: *zij zijn genoemd geworden*, welk laatste deelw., waar zulks kan, verzwegen blijft.

b. *Slang* is vr. dus *haren*.

c. Om meerdere duidelijkheid is *geplaatst* er in gevoegd, hetwelk den volzin ook ronder maakt.

- d. Die* moet *wezen dat*, dewijl niet de *ringen* haar verraden, maar het *geluid*, en dit is *onz.*
- 8a. *Jaarliksch* is hier *bijw.* en moet dus zonder *ch* zijn.
- b.* Het gebruik van *tot-toe* even als *van-af*, *van uit* enz. wordt hevig gegispt, en zelfs door VAN LENNEP in poëzy geestig gehemeld. Zij worden echter wel gebezigd, door eene bepaling gescheiden zijnde, *bijv. van dien dag af.*
- c. Twintig*, anderen zeggen *tot veertig.*
- 9a. *Misdaad* kan de ondankbaarheid slechts dan genoemd worden, als men het uitwerksel voor de oorzaak neemt. Eene ondankbare daad is altijd eene slechte daad, doch niet steeds eene *misdaad.*
- b. Niemand.... wil er niet*, zou juist het tegengestelde zeggen.
- 10a. *Vercieren.* De *c* werd vroeger druk gebezigd, doch wordt thans, buiten de zamenstelling met *h*, *ch*, als vreemde letter in niet Nederduitsche woorden gebruikt.
- b.* Het eerste *en* is overtoellig.
- c.* Ofschoon *formen* wel gebruikt wordt, geven de meesten echter de voorkeur aan *vormen.*
- 11a. *Alle de* moet zijn *al de* of *alle.* Zie WEILAND I § 345.
Ook BILDERDIJK bl. 268 wil *al*, vóór het lidw. of een voorn.w. staande, niet verbogen hebben. KINKER, Beoord. bl. 125 zou soms ook wel *alle de* gebruiken willen. Even als KINKER denkt er HAMMELBERG over, M. v. T. I bl. 286.
- b. Ter*, als zamen getrokken uit *tot der* heeft hier geen zin.
- c. Geen- niet*, is eene dubbele ontkenning en zou dus bevestiging worden.
- d. Oogenblik* is M. en O. — M. omdat *blik* het is, en misschien *onz.*, omdat men het ook veronder-

stellen kan te zijn zamengesteld 'tuit oogen**ge**blik, welk *ge* korthedshalve achterwege gelaten is, en *ge*blik, het *blikken* is onz.

- 12a. *Leer, leert* moet zijn *leer, leer* of *leert, leert*.
- b. *Van uw* moet, volgens de sijne onderscheiding te vinden bij WEILAND bl. 217 § 35, *wezen uwer*; daar evenwel *bloeyen* niet *bedr.* is, en dus niet in den lijdenden vorm kan genomen worden, zou *van uwe* geene dubbelzinnigheid veroorzaken. Wij vinden *uwer* welluidender.
- c. *Verbieden* is ongelijkvl. dus *verboden*; *tust* is mannel. dus behoort de vierde naamv. door het afkappingsteeken aangewezen te worden; ook al ware het in proza, want het zou even gemaakt als hard zijn te zeggen: *den verbodenen lust* (zie WEILAND I § 186 en 196.)
- 13a. *Smeltkroes* is mannelijk en vierde naamv. dus *den*; *de vriend* komt als lijdend voor, en is dus eerste naamv. of onderw.
- b. Het eerste *beproofd* moet weggelaten worden.
- 14a. Ofschoon wij *opstaan* een woord vinden, dat de zaak wel uitdrukt, hebben wij het hier vervangen met *ontstaat* of *ontkiemt*, om de ontmoeting van *op* en *op* te verijdelen.
- b. Het lidw. moet herhaald worden, omdat *boom plant* en *heester* van verschillend geslacht zijn.
- c. *Zaadkorreltjes* staat beter in het meerv., omdat er van boom, plant en heester gesproken wordt.
- d. Dewijl hier in 't algemeen van *vogels* gesproken wordt, is het beter zonder lidw.
- e. *Heinde* is *nabij* en werd eertijds ook zonder *verre* gebezigd, bv.

De rijke tafeltuin, de keukentuin, die heinde
Aan 't huis en achter 't huis zich ruim en breed vertoont. enz.

f. *Bekwamen* is beter *geschikten* of *goeden*.

- 15a. Dewijl *lodigheid* en *luiheid* nagenoeg het zelfde uitdrukken, is één voldoende.
- b. Omdat *luiheid* vrouwelijk is, moet het zijn *voorloopster*.
16. *Dicht* en *trant*, dus *tt*, het is onderw. en alzoo eerste nv.
- 17a. *Wasschen* is reinigen; *wassen* is groeijen.
- b. *Nijl* is Mannel. dus *zijne* oevers.
- c. *Gelijk is*, is veel sterker uitdrukking dan *gelijkt*.
- d. Eene rivier heeft altijd twee *oevers* of *boorden*, zoo als hier staat, om niet *oevers* te herhalen.
- 18a. *De grond* komt als zijnde voor, is onderw. en staat dus in den eersten naamv.
- b. *Van* iets bedekt zijn, moet wezen *met* iets (taalgeb.)
- c. De woorden *waarin*, *waarvan* enz. worden liever niet gescheiden. KINKER (Beoord. bl. 7) is van oordeel dat men ze scheiden mag.
- d. *Zonder te*, zie WEILAND bl. 164 § 156.
- e. *Van welke*. Het scheen ons onbepaald, wat het antecedent van dit *welke* is.
- 19a. De bepaling: *tusschen welke* tot *ligt*, behoort achter *monden* en niet achter *zee*.
- b. *Met* monden uitloopen, kan er door; maar met monden *ontasten*, moet zijn *door monden*.
- 20a. Wat noemt men bron? *Daar*, waar enz. Deze zin is dus verward.
- b. Men behoeft ook juist niet aan de bron te staan, om te weten waar de *regter-* of de *linker-oever* is.
- 21a. BILDERDIJK schrijft Pyramjden. (Men leze over *ij*, *ie*, *y*, ALBERD. THIJM, *Spelling der bastaartwoorden* bl. 87—101.
- b. *Groote* is hier bijv naamw. en heeft dus ééne *t*.
- c. *Vierkantig* kan eene figuur genoemd worden, welke *vier* zijden heeft. Zijn deze zijden gelijk en de hoeken regt, dan is de figuur *vierkant*.

- d. *Vlakte* wordt van een vlak veld gezegd; *vlak* of *grondvlak* is hier bedoeld.
- e. Als ze *spits* toelopen kunnen ze niet *op* (in) een vlak eindigen.
- 22a. *Onderscheidene*, om *vele* niet te herhalen.
- b. *Zoo* sluit geen volzin, maar eischt nog eene bepaling gewoonlijk met *dat* of *als*, dus *zeer verre*.
- 23a. *Klein meertje*, dan wordt het toch al te klein. DE JAGER wil met anderen in *meer* even als in: *aar*, (korenaar) *haar*, (hoofdhaar) *heer*, (leger) *oor*; (erfgenaam) de verlenging met *i*, dus: *meir*, *air*, *hair*, *heir*, *oir*. (Verscheiden h. bl. 9 en 106) dat door SIEGENBEEK niet toegegeven is, Versch. bl. 90, dan alleen omtrent *heir*.
- b. *Pleeg*, dat dan nog *plagt* moest wezen, is *gewoon zijn*, en kon dus hier niet gebezigd worden.
- c. Het bijw. *thans* vordert hier het werkw. in den *tegenw. tijd*, dus: *vastraken*.
- d. *Kleine* kan niet in tegenstelling met oorlogschepen staan; daarom is *schuiten* gebruikt.
- 24a. Voor *verkozen* is misschien nog wel zoo goed *benoemd*; omdat het eerste woord eene keuze uit meer dan een' persoon onderstelt.
- b. *In den vaderlande* wordt in poëzy, of in verheven stijl wel gebezigd; hier is beter *in het*. Het is een overblijfsel van de voormalige naamvalsregering der voorzetsels.
- c. DORN SEIFFEN spelt: PIET HEIJN.
- 25a. *Des anderen jaars*, in het volgende jaar, is een (haast hadden wij geschreven *geschiedkundige fout*) misslag tegen de Geschiedenis.
- b. *Won* geeft hier het regte denkbeeld niet, *overwon* ook niet, daar hij niet alleen de overwinning behaalde, maar ook de vloot *nam*; dus hier *veroverde* of *nam*.

- c. *Zilveren* is van *silver* en bijv. nw.
- d. *Elf en een half* volgens DORN SEFFEN, (die en een halve schrijft; maar de correctie van dat werk, als geschiedboek uitmuntend, doet het geene vraagbaak voor Taalkunde zijn) Handb. deel V. 1 St., bl. 338; WAGENAAR deel XI, bl. 69 (f 11,509,524); het verheugt ons, behalve (BILDERDIJK wil *behalven*) om het halve millioen meer, dat een land te allen tijde te pas komt, ook omdat men in geene spraakkunst regelen omtrent het gebruik van *millioen* in 't meerv. aantreft.
- e. Ofschoon *verwen*, *verw* gebruikt worden, vinden wij hier die twee *w* wanluidend.
26. De olifant is het grootste (dier) der viervoetige dieren, en dus niet *de*, maar *het*.
- 27a. Vos is mannel. en voorw. dus *den*.
b. *loost*, *loozet*, *loosste*; het klinkt ons te hard *ssste*.
- 28 *Walvisch* is voorw., enkelv. en mannel. derhalve *den grootsten (bewoner) der enz.*
- 29a. *Zij overmeesterde en werd herbouwd*, dus de Compagnie; doch daar dit de meening niet is, hebben wij er ingevoegd *welke stad*.
b. *Op het voorbeeld hiervan*, waarvan? Het is dus beter: op het voorbeeld dezer compagnie.
- c. *Ijselijken?* Bloei *als ijs* of om van *te ijzen*? Bij KILIAAN vindt men ook den vorm *eisen* en *eiselijk*, in den zin van *horribilis*, komende van het oude *eise*: *wond*, en beteekent dus eigenlijk: treffend, wondend. Men kan dus *ijselijk* (éene *s* is voldoende, zie N°. 2.) hier niet bezigen.
- d. *Bloei* wordt niet *behaald*, maar verkregen, en *verval* niet *bekomen*, maar men *geraakt er in*.
- 30a. Daar alle z. n. w. in dezen volzin onbepaald zijn, zouden wij het lidw. *de* ook liever weglaten, te meer omdat het, naar ons inzien, zou doen voorkomen, dat er ook andere landstreken dan *lage*

tusschen de hoogten liggen; dit *lage* zou ook geheel gemist kunnen worden, omdat landstreken tusschen hoogten altijd laag zijn.

31a. *Eenen zegen*. Ze beschouwen eenen zoon niet zoo, als een zegen beschouwt, maar zoo als zij *eenen zegen* beschouwen.

b. Zij haasten *elkander* is de eene den anderen; niet alzoo, maar *elk* haast *zich*.

Korter is het nog: *haasten de slaven zich*.

Verder is de zin zeer *verward*, daar men eerst van de slaven spreekt en dan met *terwijl* den vlugsten laat roepen; het is duidelijker: *hij, dien of wien het gelukt*, roept — ! *en ontvangt een geschenk*.

32a. Hier worden redenen gegeven, waarom men voor den ouderdom vreest, dus moet *terwijl* veranderd worden in *dewijl* of *omdat*.

b. *Ontvlugten* schijnt ons te zeer: *loope, wie kan!* wij hebben het daarom veranderd in *onthomen*, (ontgaan).

33a. *Velen* moet zijn *vele*, omdat het woord *visschen* voorafgaat en hier *verzwegen* is. Eenige taalkundigen zouden schrijven: *bereiken er vele*.

b. *Zeggen zij*, zou goed wezen, als vroeger personen genoemd waren; hier moet het algemeene: *zegt men*, gebezigd worden. Dit is een moeilijk te verbeteren misbruik bij de jeugd.

c. *Honderd jaar*, voor *jaren*, mag gebezigd worden, als *honderd pond*, voor *ponden*, ofschoon het onderscheid, in de twee laatste uitdrukkingen gelegen, niet in de eerste gevonden wordt. (Zie brief van SIEGENBEK achter KINKER's *beoord.* bl. 345.)

d. *Waarvan* wordt van levenlooze voorwerpen gebruikt: men neme dus hier: *van welke*.

34. Het meerv. *vogelen* is gebruikelijk in deftigen stijl.

- hier verkiezen wij: *Van* of *onder de vogels*.
- 35a. Een *besje* is eene *oude* vrouw, dus is *oud* overtollig. Eigentlijk behoort het *bestje* te wezen, zijnde eene verkorting van *beste moeder*.
- b. *Van* kan dubbelzinnigheid veroorzaken, alsof de vogel zelf het verhaald had; dus is *nopens* of *omtrent* beter; ook is *verhalen*, hier wat te deftig; *vertellen* of *zeggen* is beter.
- 36a. *Bevatteden*, wordt dikwijls, ofschoon, volgens ons inzien, onwelluidend, in den onvolm. verl. tijd gebruikt; zoo handelt men ook dikwijls, geheel verkeerdt, met werkwoorden, die ééne *t* hebben, bv. *vergrootede* enz. Zie M. v. N. T. I. bl. 288. Voor het eerste pleit, dat anders de tegenw. en de onvolm. verl. tijd niet onderscheiden zijn. Het is hier echter tegenw. tijd dus: *bevatten*.
- b. *Ofte* is verouderd.
- c. *Het klimop* (zie N°. 14^b.)
- d. Laat men *groot* dáár staan, dan zou het zeggen: *die groot van hout zijn*.
- N. B. De komma tusschen *andere* en *leven* moet vervallen; ook zijn we hier erg *inconsequent* geweest met *jaar* en *jaren*; men vergeve het ons.
37. In de koeijen en *met* de herten is fout; men schrijve: *bij de koeijen*, of *den ouderdom der koeijen* enz; *dien der paarden* enz.
38. In dezen volzin zien wij geene fouten.
39. Als het antecedent met het betrekk. voornw. te zamen getrokken wordt bv. *datgene*, *hetwelk*, dan gebruikt men meestal *wat*, en niet *dat*.
- 40a. Tusschen deze versregels en de vorige (van CARS) zijn er eenige uitgelaten, daarom zou hier voor *maar* beter gelezen worden: *want*.
- b. Voor *baat doen* is thans gebruikelijker *baat geven*, *baten*. Oudtijds was *boet*, *boete*, zoowel *straf* als

verbetering, en *boeten*: *betalen*, *verzoenen*, *ge-
nezen*, *den lust voldoen* enz. (Zie DE VRIES op
HOOFTS *Warenar* bl. 196), *baet*, *baete*: *middel*,
hulpmiddel, *voordeel*, welke laatste beteekenis
het hier heeft en ook in *baten* en *lasten*, *batig*
saldo, enz.

c. *Verdwijn*, hier stellig gebruikt en aant. wijs, moet
zijn *verdwijnt*.

41a. *Op zich halen*, *op den hals halen*, *berokke-
nen*, kan wel gezegd worden van lasten, zorgen
moeite enz. doch niet van *achting*.

b. Daar *achting* vrouwelijk is, zou *eigen* moeten we-
zen *eigene*; wij zouden liever schrijven: *eigen-
achting* of *zelf-achting moet men verdienen*, of
zich verwerven.

42a. *Onzen naaste* in het enkelv. of *onze naasten*
meerv.

b. Omdat *liefhebben* den vierden en *weldoen* den
derden naamv. regeert, moet er *hun* worden in-
gevoegd.

43a. *Mogt* ware misschien beter vervangen door *kon*;
met *mogt* schijnt het min of meer, alsof JOZEF
het gezegd heeft.

b. *Mijner broeders*, dan is JOZEF er buiten en kon
dus niet de ongelukkigste onder de elf anderen
zijn. Het moet dus wezen: *ongelukkiger dan*
mijne broeders, of *de ongelukkigste onder de*
broederen.

c. *Van* zou nog eene bepaling vereischen met *tot*
(niet *tot toe*) bv. *tot ik Pharao's droomen uitlei*.

d. *Ten slaaf*. *Ten*, te zamen getrokken uit *tot den*,
moet hier wezen *tot*.

44. *Kinderen*, dat hier beter bij *vrome* past dan *kin-
ders*, is meerv., derhalve dient *weldoeners* ook
meerv. te wezen.

45a. Woorden met *of* tezamen gevoegd hebben het

werkwoord in het enkelv.; dus *brengt deze of gene* (aanw. vnv.) wel te onderscheiden van *geene* (niet eene, zegt WEILAND); zijn dan de uitdrukkingen juist: *ik heb geen ééne pen; geen een soldaat sneuvelde?*

b. *Groote* zou hier in lengte bedoelen; doch dewijl eene andere grootheid gemeend is, blijft het bijv. n. w. onverbogen. Zie WEILAND. I. § 188.

46a. Met eene *verbrande* lont zou men kwalijk eene lading doen vuurvatten, met eene *brandende* wel.

b. *Vijand* is hier voorwerp. *Men ontdekte den vijand.*

c. *Hinderlaag* is eene *lage*, gelegd om *hinder*, kwelling, schade, onheil te doen.

d. *Rieken* is *reuk geven*, dus: *de lont riekt*; maar *wij ruiken de lont.*

47. *Togten* (hartstogten) *togt* is trekking, beweging, van het oude *tiejen* (tijen) zie TEN KATE II d. bl. 451.

48. *Nooit*, zie N°. 1. a.

50 Er is scherp gestreden tusschen DE VRIES, LULOFs. enz. die beweerden, dat JACOB VAN MAERLANT een nieuw tijdvak van bloei in onze letterkunde opende, en JONCKBLOED en anderen, die met VAN MAERLANT verval zien beginnen en ridderlijk voor de ridderromans te velde trekken. Wij vinden de hier aangehaalde woorden kernachtig en afstekende bij honderde platte regels van kronijkdichters (SIEGENB. chronijk) en van VAN MAERLANT zelven.

51. *Trotschheid* is, om het zoo eens te noemen, iets vijandigs, daarom zegt men *trotsch tegen*; maar is *kruipende* of *kruipt voor*.

52. *Wanneer* of *als* moet (een van beide) wegvallen, wil men geene overtolligheid.

53a. *Trotsen*, *trotst*, beter trotseren, trotseert.

b. En is voor goud *noch* (ontkenning) diamanten *te koop* dus *veil*.

- 56a. Omdat *bescheidenheid* altijd een onderdeel van *wellevendheid* uitmaakt, kon het weggelaten zijn; doch kan ook even wettig gezegd worden als: Opvoeding en Onderwijs; eerst het geheel en dan het deel.
- b. *Te allen tijde* kan zeer goed gemist worden.
- 57a. *Tegen*, hoe dikwijls ook bij *zeggen* gebruikt en zelfs bij *spreken*: *Ik sprak tegen hem*, heeft voor ons altijd iets stuitends, iets vijandigs, ten minste opposants. *Tot* voldoet ons beter.
- b. *Van neen*, zal voor velen iets plats hebben; beter is *men antwoordde: neen*, of *men antwoordde ontkennend*.
- c. *Hadde*. Men kan hier de aanvoegende wijze wel behouden.
- 58a. Het *zoo lang* in den eersten regel, even als: *zoo veel, hoe lang, zie daar* schrijve men liever *gescheiden*.
- b. *Schaamt* moet wezen *schame*; wijl het hier aanv. wijze is: *dat hij zich zoo lang schame*.
- 59a. *Met geheel zijn* of *met zijn geheele hart*. Vóór het voorn. w. niet verbogen, achter staande, wel.
- b. Het tegenwoordig deelw., hoewel soms eene aangename afwisseling aan den stijl gevende, moet niet te dikwijls gebruikt worden.
- c. *Gemaakt* of *benoemd*, verklaard.
60. *Gezeid*, moet hier blijven om het rijm.
- 61a. *Aldaar*, kan wegvallen, dewijl *Gouda* genoegzaam de plaats, waar aanduidt.
- b. *En beval zich der herbergzame zorg* van eene zijner *buurvrouwen aan*, zou kunnen.
- c. *Tegen iets onttrekken*, dat gaat niet.
- 62a. Alle werkwoorden in dit versje zijn geb. wijze meerv., omdat kinderen meerv. is.
- b. *En doet*; dit *en* (in het Fransch nog *ne*) is het

oude kenteeken van ontkenning; men treft het bij CATS schier in elken regel aan.

65a. *Haatbaar* beteekent, dat *gehaat kan worden*; *hatelyk* toont, als men *lyk* bij het z. n. w. gevoegd neemt, den aard van *haat* aan, en oordeelt men hier *lyk* bij het zakelijke deel van het werkwoord *haten* gevoegd, de daad van *haten* aan. (Zie WEILAND I § 176.)

b. *Verstlinden* en *verteren* duiden beiden *een doen verdwijnen* aan; een van twee kan dus gemist worden.

66a. *Dat zelfde* (ook *het zelfde*) worde liever gescheiden. Zie DE JAGER, Mag. van Taalk. II bl. 319.

b. De daad doet JAN HARING prijken, zoo als zij HOR. COCLES (hem) doet prijken; ofschoon men ook lezen kan: zoo als HOR. COCLES (hij) prijkt.

c. Als *alleen* daar blijft staan, kon het beteekenen: niets anders dan eene bende Spanjaarden.

67a. Hij gedroeg zich zoo als een held (hij) zich gedraagt; held is dus eerste naamval.

b. Hij stelde zich gelijk men *eenen muur* stelt.

68a. *Afgeschoten* kan best weggelaten of door *vijandelijke* vervangen worden.

b. *Geworden* laat men zooveel mogelijk achterwege.

70. *Niet te veel* — *noch*, ofschoon door vele schrijvers gebruikt, even als *geene* en *noch* in N°. 71 is echter af te keuren, wijl het eene dubbele ontkenning is.

71. Woorden door *noch* verbonden, nemen het werkwoord in het enkelvoud.

72a. *Most* behoorde *moest* te wezen, doch moet hier om het rijm blijven; dichterlijke vrijheid!

b. *Kost* »komt zoo in 't rijm te pas' voor *kon* en is bij onze vroegere dichters zeer gebruikelijk. Ook thans verplooit HEIJE de schrijftaal naar die des

levens; doch vele zijner uitdrukkingen zijn in de landprovinciën ongenietbaar.

73a. Spijzen of eetwaren.

b. *In tonnen of bij tonnen.*

74a. *Het is in* enz. Deze aanvang zal door sommigen afgekeurd worden, als zijnde eene eenigzins Fransche uitdrukking. Zij zouden dus schrijven: *In de kindsheid legt men* enz. Zie volkschool IV N°. 1 bl. 42. Wij vinden echter deze wending niet onbevallig en ook niet strijdig met ons taaleigen.

b. *Kindsheid* of *kindschheid*; men leze OUDEMANS, M. v. N. T. 1 dl. bl. 50.

75a. Volgens § 185, WEILAND I dl, moet het blijven: dit *korte, voldoende*, doch wij meenden § 186 hier te moeten toepassen, omdat het voor ons welluidender is. Mogen onze ooren ons niet geflopt hebben.

b. *Hebbe*, zie N°. 297 d.

c. Wat een UEdelens en toch vordert de beleefdheid het zoo! UEd. *zult* is fout, want uwe Edelheid is geen tweede, maar derde persoon.

76 *Laat ons* moest wezen *laten wij*. Zie bladz. 11, doch dan vervalt de voetmaat.

77a. Wij betreuren het dat *eens, eenmaal*, (niet tweemaal) van *eens, eenmaal*, (op den een' of anderen tijd), niet te onderscheiden is.

b. *Hechte* is hier anv. wijze en geen onvolm. verl. tijd.

78 Men vindt bij uitmuntende schrijvers (VAN DER PALM: *mijnen stand en beroep*, enz. CLARISSE, KINKER, enz. Zie Taalk. Mag. II dl. bl. 182) *van hunne kennis en vernuft*, ofschoon door verschil van geslacht, volgens WEILAND § 82 II dl. de voor-naamw. herhaald moeten worden. Men wil dit ook wel als eene Syllepsis aangemerkt hebben. — Omdat *huns vernufts* hard klinkt, schrijve men: *van hunne kennis en van hun vernuft*.

79a. *De kat en de muis*, misschien beter: *de-kat met de muis*, omdat de goede verstandhouding door de eerste verbroken wordt.

b. *Paar aan paar* beteekent niet *bij paren*, maar *bij vieren*, even zoo: *vier aan vier* niet *bij vieren*, maar telkens *acht nevens of bij elkander*. Het moet dus wezen *paar en paar*. EV. MARKUS H. VI. v. 7: *twee en twee*. VONDEL in zijn' *Samson* bl. 44:

Laet zich Godts gewijden zetten

In hunne orde, paer en paer.

Zie werken v. de M. der Ned. Letterk. I dl. bl. 109.

80 *Jong en oud worden* zal door sommigen verkozen worden; wij plaatsten het werkw. in het enkelv. omdat het ons voorkomt, dat het hier, als ware het, maar één denkbeeld is.

81 *BILDERDIJK* zou *dood* hier vrouw. genomen hebben.

82a. *Wien gerust en rustig* zoo digt bij elkander hindert, schrijve *goed geweten*.

b. *Slapen als een roos* heeft geen' zin. *Slapen als in rozen* of *in roos*, gelijk *op de been* enz. dus wordt het verklaard door ALEWIJN in de Werken van de M. der Ned. Letterkunde dl. I, bladz. 105, en volg. — CATS:

Een mensch alsoo gestelt, die slaept *insachte rozen* enz.

83a. *Daar braafheid*, enz. *achting* doen verkrijgen, schrijve men liever *geacht* dan *bekend*.

b. *Eene menigte bevond*.

c. *Eenen jongen mensch*, zou, naar het ons voorkomt, een kind aanduiden.

d. *Tegen*, zie N°. 57.

e. *Spijten, gij mij* enz. Het weglaten van het voegwoord *dat* schijnt vooral in briefstijl mode te worden, wij gelooven tegen den aard onzer taal, die van overgang en verbinding houdt. Wij hebben hier, als ook, in N°. 102 en 288, *dat* ingevoegd.

- f. Het slot zou misschien beter zijn: *als ik u zeg, dat ik blind ben.*
- 84a. *Den Heer*, moet wezen: *de heer*, wjl het als *zijnde* voorkomt en dus in den eersten naamv. staat. Wij gelooven, dat dit *den heer* nog een overblijfsel is van de liefhebberij der vorige eeuw om hier een' *ablativus absolutus* te zoeken. Zie Werken v. d. M. der N. L. I d. en TEN KATE, Aenl. I dl. bl. 470.
- b. Wij kunnen ons met de schrijfwijze *onc* ook daarom niet vereenigen, wjl de kinderen *onk* zullen lezen. Wij merken hier tevens aan, dat het bij WEILAND en BILDERDIJK vr. en onz. doch bij SIEGENBEEK alleen vr. is.
- c. Men gebruikt *bloem van meel*, *van zwavel* voor het beste, uitgezifte meel enz. doch hier zijn het *kamille bloemen* of *kamillbloemen*.
Kamille is vr. bij WEILAND en m. bij SIEGENBEEK.
- 85a. Men mag een geheim wel *ontdekken*, dat is *opsporen*; maar het *verraden* is slecht.
- b. Omdat *geef* gebiedende wijze enkelvoud is, daarom *verraad* ook zonder *t*.
- c. Wie *onabngeroerd* in geene andere beteekenis gelieft te nemen, dan dat men er zelfs volstrekt niet met vinger of duim mag aanraken zal dit woord moeten veranderen in *ongeschonden*.
- 86 *De eerste* zal ook wel *de teederste* jeugd wezen, een van beide kon dus achterwege blijven, kwam het niet in het dicht te pas.
- 87a. *Is gelijk* vonden wij wat al te sterk uitgedrukt, *gelijken* voldeed ons beter.
- b. Daar nog geen zelfst. naamw. voorafging, hetwelk nu bij *sommige*, *andere*, verzwegen is, moet het zijn: *sommigen*, *anderen*, *allen*.
- c. *Dewjl* is redegevend, hier is het *te gelijker tijd* dat en dus *terwjl*.

- d.* Het zij wordt in twee woorden geschreven, doch met *dat*, schrijft men *hetzij dat*. Het kon hier best weggelaten worden.
- e.* Landen is tegenw. tijd en heeft dus ééne *d*.
- 88a. *Verachten* heeft eene *t* tot wortelletter en is dus in de geb. wijs enk. en meerv. *veracht*.
- b.* *Schijnt*, is te stellig. De zin is *schijnen moge* of *schijne*.
- c.* *Moerbeiblad* is nog beter in één woord geschreven.
- d.* Door den tijd kon opgenomen worden: *door middel van den tijd* en dus *van zelven*, daarom hebben wij veranderd *met den tijd* of *met der tijd*. Wij zijn zoo gelukkig niet, in 's Dichters werken te kunnen naslaan hoe het daar staat; wij hebben de spreuk elders gevonden.
- 89a. *Tale*, gelijk vele eenlettergrepige woorden van het vrouwelijk geslacht, heeft deze zachte en in ons oor welluidende *e* moeten missen.
- b.* *Taal*, moet niet herhaald, maar door een v. n. w. vervangen worden.
- c.* *Der beschaafde en der hoogere* standen. Wij willen niet hopen, dat men van dien tijd of van den onzen sprekende, het lidwoord *der* behoeft te herhalen. In plaats van *beschaafde* is misschien nog beter *geleerde*.
- d.* *Staat* is hier in den 2^{den} naamv. en krijgt dus de *s*, *staatszaken*. Zie GÖRLITZ, over de naamvallen T. M. 1 dl. bl. 14.
- e.* *Gewoonlijk* en *meestal*, een pleonasmus.
- 90a. *Raadplegen*, wordt hier door vader CATS tweemaal scheidbaar genomen. *Plegen* beteekent *gewoon zijn* en *doen* of *bedrijven*. *Raadplegen* beteek. *raad nemen*. Men zegt: *wij hebben onzen vriend geraadpleegd*. Volgens CATS en andere dichters, kan men ook zeggen: *wij hebben met onzen vriend raad gepleegd*. Zie WEILAND, *Spraakk.* § 319 en 322.

- b. Dewijl *anders* verzwegen is, moet *als, dan* worden. *Met niemand anders dan met* enz.
- c. Van *botmuil*, dom mensch, komt *botmuilen* of *bottemuilen*, tot zwiigen brengen of voor dom verklaren.
- 91a. *Wierden* moet *werden* zijn, staande in de aant. wijs.
- b. Wil men *trotscher* en *luijer* behouden, zoo moet er nog eene bepaling met *dan* bij, bv. *dan te voren*.
- c. *Zich zelf goedkoop*, door den overvloed van goud daalt de innerlijke waarde en wordt het dus minder in prijs.
- d. *Trotschheid* en *luiheid* maken het *werkwoord* in het meerv. dus *bleven*. Het lidwoord kan hier weggelaten worden, daar men hier in het algemeen spreekt en het duidelijk genoeg is, dat men de luiheid der Spanjaarden bedoelt. Sommigen willen als zelfst. naamw. *trots* geschreven hebben; anderen zouden schrijven *trotsch-* en *luiheid*.
- 92 *Haren zegen* moet wezen *hun zegen*, omdat *ouders* een mannel. zelfst. nw. en *zegen* 1 nv. is.
- 93a. *Aan de* of *den* kinderen zij eere.
- b. *Kunnen* is overtollig.
- 94a. *Slagen* is *goed* of *wel slagen*, (*gelukken*) dus is *wel* overtollig.
- b. *Nalaten* is scheidbaar, dus *na te laten*.
- 95a. Men spreekt hier van menschen in het algemeen en dus is het mannelijk. Zie WEILAND Spraakk. § 129.
- b. *Kiesch* wordt als bijw. zoo wel als bijv. naamw. met *ch* gespeld.
- 96a. *Zekere* is bijv. naamw. en neemt dus de *e* aan. Zie WEILAND spraakk. § 188.
- b. Van *zwemmen* en *baden* kan een van beide vervallen; wij hebben het laatste weggelaten, omdat men door *baden* gewoonlijk iets anders verstaat dan het jongensbedrijf, hier bedoeld.

- c. *Zeggendq hij*, bij een tegenw. deelwoord behoort geen voornaamwoord.
- d. *Effen*, *effentjes*, *teffens* enz. voor *even*, *eventjes*, *tevens* enz. zijn nog niet geheel verouderd. Ons voldeed het in dit luimige stukje beter dan *eventjes*.
- 97a. De werkw. staan hier allen in den onvolm. verl. tijd dus: *trok*, *smeet*, *sprong*, *ging*, *werd* enz.
- b. *Toe*, waarvoor men oudtijds ook *doe* en zelfs *doen* schreef, (zie Gedichten van van BEAUMONT door TIDEMAN bl. 49) wordt thans *toen* geschreven.
- c. Tusschen *na* en *naar* was oudtijds geen onderscheid; thans wordt het eerste bij tijdsbepaling en dus ook hier gebruikt.
- d. Men zou ook *sukkelén* kunnen schrijven; ons bevakt hier de 2 n. v. *lang sukkelens*, *veel sukkelens* beter.
- 98a. *Toorn* is wel steeds vergezeld van *overhaasting*, maar *overhaasting* niet altijd van *toorn*; wij hebben dus beide woorden laten staan, en het werkwoord in het meerv. geplaatst.
- b. *Beiden* schijnt te strijden tegen WEILAND § 334 en G. C. MULDER § 340. Ons kwam het hier meer voor als *zelfstandig*. Wij zouden bijv. *beide* gebruiken: *Toorn* en *overhaasting* zijn strijdig, *beide* met de voorzigtigheid en ons waar belang.
- 99a. *Mogen* drukt hier eene toestemming en niet de mogelijkheid uit; wij veranderden het dus in *kunnen*.
- 100 Dit versje is voor de punctuatie hier geplaatst.
- 101a. Erasmus niet, maar zijn standbeeld staat er.
- b. *Slecht* gewaad, ware welligt beter, *eenvoudig* gewaad, omdat *slecht* thans in die beteekenis verouderd is, hoewel de spreekwijze *een slecht en regt man* nog gebruikt wordt.

- c. *Niemand niet*, eene dubbele ontkenning.
- d. Daar is waarlijk, in plaats van *staatsie*, staatstie gedrukt.
- e. In den 1 naamv. gebruikt men meestal *die*, WEILAND II § 112.
- f. *Beleefdst*, een zamenloop van medeklinkers, of het een Russisch woord ware.
- g. Het slot kon met eene ellips wezen: Zijt gij Busch of ik?
- 102 Het voorvoegsel *ge* vervalt wanneer de werkwoorden, waarvan de deelw. gevormd worden met *be*, *ge*, *her*, *ont*, *ver*, *over* enz. onsch. zamen gesteld zijn, dus *overdreven*. Anders is het met het scheidbare *overdrijven*, *hij dreef de rivier over*, *is over gedreven*.
- 103a. *Levendig* is *vlug*, *vrolijk*, maar *levend*, dat niet dood is.
- b. *Ertzen*, zijn de metalen in ruwen staat; *artsen*, geneesheeren; *harsen*, gomachtige stoffen.
- 104 *Vromen* is hier zelfst. en behoort dus de *n* te hebben.
- 105 *Vergeven* met den 3 naamv. is vergiffenis schenken, doch met den 4 naamv. door vergif ombrengen. CATO wilde niet alle kwaaddoeners door vergif aan kant helpen, maar hun vergiffenis schenken dus *allen*.
- 106a. Bij zwart, geel en donkerkleurig, is *leeuw* verzwegen, dus *den zwarten (leeuw) den gelen (leeuw) den donkerkleurigen (leeuw)*.
- b. Omdat *gevaarlijkst* hier meer eene bijwoordelijke uitdrukking is, hebbende niet op een' enkelen leeuw, maar op de geheele soort betrekking, veranderden wij: het *gevaarlijkst* (of moet het wezen *gevaarlijkste*?)

Voor het eerste pleiten der verbeteringen in het Taalk. Mag. en voor *ste* WEILAND II § 198.

- c. *Die*, het antecedent van *welke*, zou door vele schrijvers in dezen volzin achterwege gelaten worden.
- d. *Colonie* met *c* zal eene ergenis zijn voor ALBERDINCK THIJM (zie *Spell.* der Bastaartw. bl. 46. Wij schrijven het met *c*, omdat onze taal goede uitdrukkingen daarvoor heeft; eigenlijk moest het dus curcief geschreven zijn.
- 107a. In den eersten volzin heeft, dunkt ons, eene ellipsis of uitlating plaats, immers niet de kracht is niet overdreven, maar de verhalen der reizigers nopens de kracht zijn niet overdreven. Van de kracht kan te hoog opgegeven worden.
- b. Het verl. deelw. van *slijpen* is *geslepen*, van *slepen* *gesleept*.
- 108a. *Elk in hunne baan*, is fout; elk is enkelv. en dus *in zijne baan*, doch dan klinkt het meerv. *rollen* vreemd. Wil men liever: Die millioenen bollen, waarvan elk, ... rolt, dan vermijdt men ook een' rijmklank voor hen, die de *o* in rollen scherpkort uitspreken.
- b. *Magt en wijsheid* zijn vrouwelijk, dus kan het lidw. eenmaal weggelaten worden.
- c. Om de herhaling van *van* te vermijden *onzes hemelschen*.
- 109a. Deze regel behoort, volgens de voetmaat, tot een of ander dichtstuk, doch daar er geen tweede regel bij is, *hebben wij getracht* die door omzetting te verbeteren, of *hebben wij die door omzetting trachten* te verbeteren. Zie KINKER, *Beoord.* 44 en WEILAND, *Spraakk.* II § 160.
- b. *Verwerken* is iets tot iets anders maken, ook gebruiken; *bewerken*, iets tot stand brengen.
- 112a. *Brassen* is eig. *mengelen* van hier *plengen* en overmatig eten en drinken. Zie BILDERDIJK op *bras*. *Braspenning*, eene munt, ter waarde van

8 en later van 10 duiten, of $2\frac{1}{2}$ groot, werd dus genoemd, omdat men toen voor die waarde een' overvloedigen maaltijd kon hebben. Kon men het nog! roept zeker menigeen uit. — Zie ged. van v. BEAUMONT, door TIDEMAN bl. 53 en vooral bl. 264 waar de afleiding gegeven wordt van *brass*, een Engelsch woord, *koper* beteekenende en dus *braspenning* kopergeld.

MOLHUIJSEN in dl. IV st. 3. der bijdragen van NIJHOFF leidt het af van het Ang. Sax. *breas* metaal.

- b. Naar den *mosterd te rieken*. Deze woorden staan in het oorspronkelijke niet, wij hebben ze daarom in de verbet. weggelaten, omdat men toch gewoon is mosterd bij vleesch te gebruiken, en het dus geene reden kan wezen om het vleesch af te keuren.

Wij hadden ze geplaatst, omdat wij ze onlangs verkeerd gebruikt vonden, zoo wij meenen, in eene verbetering in het Mag. v. Ned. Taalk. Het is toch bekend, dat het wezen moet: *dat riekt naar den mutsaerd*, zijnde *mutsaerd* takkebos of brandstapel; en omdat vroeger een onvoorzigtig gezegde, vooral over Godsdienst, iemand ligt op den brandstapel helpen kon, zeide men: *dat woord riekt naar den mutsaerd*, naar den brandstapel!

- c. Faizant of fazant, BILDERDIJK schrijft faizant, fezant.
- d. Aan *gemeen* hecht men ongelukkig thans het ééne denkbeeld van *laag*. Prof GEEL het Proza, bl. 13, „daarna gewone menschen, en eindelijk *gemeene* menschen.” Wij noemen daarom met vele ambtsbroeders een *gemeen* zelfst. nw. liever *algemeen*, omdat de kinderen zeker aan het laatste beter denkbeeld hechten dan aan het eerste.
- e. *Slechte*, zei N°. 101 b.

- 113a. Oost-indie vaarder schrijve men liever in één woord. Hierover leze men vooral Dr. NASSAU Taalmijmeringen in de Gids 1844 bl. 460. In het oorspronkelijke staat Oostinje vaer; in het woordenboek Oostindischvaarder, doch dit zou naar ons inzien beteekenen een varensgezel of een schip in Oostindië te huis behoorende. Even als men zegt een *Oostzeevaarder*, een *Ruslandvaarder*, dient men, om zich gelijk te blijven, ook Oostindievaarder te gebruiken.
- b. De onderwijzer zal den leerlingen wel doen opmerken, dat in *of ze moeten*, dit *ze* natuurlijk nog van *schotels* gezegd, doch van de gastheeren gemeend wordt; wil men dit niet als dichterlijke vrijheid doorlaten, dan verandere men *of men moet er*, hetwelk te beter kan, daar de voetsmaat in dit stukje toch heel ruim is. Overigens ziet men, dat in »die goede oude tijd,» de zwaarste belastingen ook al die waren, welke door het fatsoen en de weelde gevorderd werden.
- 114a. *Schoons* moet wezen, *schoon*, *ofschoon*, *maar*.
- b. *Nadoen* heeft den persoon in den 3 naamv. *Iemand iets nadoen*, dus *den grooten*.
- c. *Porren*, naar ons inzien hier schilderachtig gebruikt, beteekende vroeger *gaan*, *zich voortmaken*, *bewegen*. Zie Werken der Vereeniging Oud N. L.: Karel de Groote en Zijne Pairs, door Dr. W. J. A. JONCKBLOET pag. 308.
- 115a. *Passen* regeert den 3 Naamv. dus *jongen* of *aan jonge* lieden.
- b. *Overleggen*, scheidbaar, beteekent overgeven, ter zijde leggen; *overleggen*, onscheidbaar, beraadslagen, te zamen bespreken, wikken en wegen.
- c. *In staat zijn* en *kunnen*, drukkende hetzelfde uit, mogen niet tegelijk gebezigd worden.
- d. *Doel* heeft even als invloed, volgens WEILAND geen

- meervoud. Evenwel hebben wij *invloeden* bij **BILDERDIJK** aangetroffen. *Spr.* voorrede bl. XVI.
- 116 *Inspanning*, in deze beteekenis, laat zich zonder *vlijt* niet denken, daarom veranderden wij *vlijt* in *lust*.
- 117a. *Raadplegen* zie N°. 90.
- b. Om de herhaling van *gedaan* is het den tweeden keer veranderd in *bedreven*.
- c. *En, Ai!* Men leze over dit *ai!* DE JAGER, *Handl.* tot de Staten overzetting des Bijbels, bl. 7.
- d. *Spelen* zal hier wel beteekenen, zich willen uitgeven voor iets, wat men niet is, *huichelen*; men kan den dankbare, den vrome, den vriend spelen, zich houden alsof men dankbaar, vroom, een vriend is. Doch die ondankbaar is, speelt zoo iets niet, maar betoont zich wel degelijk zoo.
- 118a. *Raaf*, is als gelijkslachtig z. n. w. vrouwelijk. (Zie WEILAND § 108.
- b. *Vliegen*, *loopen*, *gaan*, *zweemmen*, *varen* enz. behooren tot die werkw. welke met *zijn* vervoegd worden, wannneer daarbij eene plaats genoemd wordt en met *hebben*, wanneer daarbij bepaling van tijd voorkomt. Zie WEILAND § 273.
- 119a. *Zij* moet *is* wezen, omdat hier stellig en dus in de aant., niet in de aanv. wijze gesproken wordt.
- b. *Behooren te wezen* en *moeten wezen*, drukt hetzelfde uit, dus is *behooren* of *moeten* overtollig.
- c. *Hetwelk beide* zouden wij niet voor eene taalfout aanzien; maar het is ons vroeger in een opstel door een geacht Hoofdonderwijzer veranderd in *welke*, zeker volgens WEILAND § 107, ofschoon wij meenen, dat § 108 hier ook wel van toepassing kon zijn.
- 120a. Daar de deugd nog meer eigenschappen heeft, dient men hier het onbep. lidw. te gebruiken.

- b. Leeren* wordt bij WEILAND § 149 opgegeven onder de werkwoorden, die een ander werkwoord in de onbepaalde wijs zonder *te* bij zich hebben; doch wij meenen, dat hier § 152 van toepassing is, daar *zich te verheffen* een voorwerp der handeling aanduidt.
- 121a. In dit voorstel zijn vele overtollige woorden! *van uit — neder op — naar beneden — tot op.*
- b. Tegenwerken* wordt van menschenlijke handelingen gezegd, die met overleg dienen om een' ander te dwarsboomen. Van de winden zegt men: zij waaijen of werken tegen elkander in.
- 122a. *Dwarlen, dwerlen* zouden wij, volgens de neiging onzer taal om van één lettergrepige woorden met korte klanken, twee lettergrepige te maken bv. *borrelen, pen, pennemes, kip, kippenhok, verformelen* enz. *dwarrelen, dwarrelwind* willen schrijven, stak het woordenboek daar geen stokje voor.
- b. Dan noemt men het, enz.* Men zou voor dit *het* ook *haar*, als pers. v. n. w. voor *wolk*, kunnen schrijven; doch wij gelooven, dat *luchtverschijnsel*, waarvan toch de *wolk* maar een deel is, verzwegen werd, en wij schreven *het*.
- 123 *Zoo mal niet als.* Niet de zin maar de vorm van het bijv. n. w. in den vergrootenden trap, eischt het woordje *dan*. *Eens zoo groot als, maar grooter dan.*
- 124a. Voor *uiterlijk* kon men ook *uitwendig* plaatsen.
- b. Wij meenden hier voor is* het voorwaardelijke *zij* te moeten bezigen.
- c. Niet — noch.* Deze dubbele ontkenning verdient afkeuring *niet te- of te, of noch te- noch te.*
- 125a. Twee of meer enkelv. z. n. w. door *noch* en *of* verbonden, vorderen het werkwoord in het enkelvoud.

- b. *d' onbevleete*, deze *d'* kan vervangen worden door *de*, omdat *on* volgt, en er dus geen *hiatus* (wanklank, gaping) maar ineensmelting van klinkers plaats heeft.
- c. Niet *zelve* maar *zelfs* (ook) in 't graf enz.
- 126 Als er hoogten en laagten zijn, dan wisselen ze elkander af, daarom is *afwisselende* vervangen door *aanmerkelijke*.
- 127 Voor *welke zich* enz. zou men, volgens MULDER § 37, *die* moeten gebruiken, omdat het onmiddelijk na zijn antecedent komt.
- 129 Deze volzin ware welluidender, als men van het laatste een betrekkelijk nazindeel maakte, *zij vormen riffen* enz.
- 130a. *Om niet meer te eten* is dubbelzinnig; (men zie over het misbruik van dit *om*: HAMELBERG in het MAG. VAN N. T. 1847, bl. 169.
- b. Wij hebben *het* gevoegd in: *nu men kan het wel denken*, namelijk *het gevolg van deze handelwijze*.
- c. *Had* het vasten *geleerd* of *was* het vasten *ge-woon*.
- 131 *Onderwerpen* is hier onscheidbaar: *men werpt niet onder*, maar *onderwerpt*. Deze volzin had eene omzetting noodig.
- 132 *Grijpe* en *drage* staan in de aanv. wijs, *dat hij het grijpe, drage*.
- 133a. *Nut* is ook bijvoeg. naamwoord. en bijw., dus *nutte* of *nuttige*.
- b. *In staat zijn* (zie N°. 115 b.)
- c. *Zadel*, wordt onder anderen door KUIPER *m.* en *o.*-opgegeven; in het dagelijksche leven hoort men het meestal *o.* bezigen.
- 134a. *Dreigen* kan hier niet gebezigd worden, daar *dreigen* een *willen* te kennen geeft, en *struikelen* en *vallen* wel onwillens zal gebeuren.

- b. Als wij bijna vallen, behoeft men ons niet op te heffen, maar staande te houden, te ondersteunen; doch als de val gedaan is, dan weder opbeuren.
- 135a. Eene zaak of daad kan niet hatelijk wezen (zie over den uitgang lijk) WEILAND § 176.
- b. Wie meenen, zooals wij vroeger op de aanwijzing van sommige *recensenten* deden, dat het beter is *elkander* dan *malkander* te gebruiken, lezen DE JAGERS T. M. I dl. bl. 31 en 37 en volg.
- c. Wij verkiezen hier *vleugelen* boven *vleugels*, volgens de juiste opmerkingen van Dr. NASSAU, M. v. N. T. 1848 bl. 2. omdat het hier een eenigzins edel beeld is.
- d. *Kortwieken* is onscheidbaar dus *gekortwiekt*.
- 136a. Daar kan hier niet gebezigd worden, het zou zoo veel als redengevend, als *dewijl*, omdat zijn, het behoort hier te wezen: *althoewel*, *ofschoon*, *niettegenstaande*, doch of deze voegw. hier den naam van *toegevende* verdienen, gelijk ze bij WEILAND genoemd worden, betwijfelen wij.
- b. *Gij hebt regt* voor *gij hebt gelijk* is een germanismus; *regt* is hier z. n. w. en dient het bep. lidw. voor zich te hebben.
- c. *Herkennen* is weder kennen, *erkennen* is inzien, of houdende voor hetgeen het is.
- d. *Ongelijk* is hier geen z. n. w., maar bijw. en staat dus zonder lidw.
- e. Ten is samengetrokken uit *tot den*: *ten* *zijn* *gunste* zou dus wezen: *tot den* *zijn* *gunste*; het behoorde te wezen *te* *zijn* of *zijner* *gunste*; maar tot wiens gunst? dat *zijn* kan hier slechts op PHILIPPUS zien, men zou dus *deszelfs* moeten bezigen; doch korter, duidelijker en goed kan men dat *zijn* en *deszelfs* weglaten en zeggen *ten gunste* en wil men dit niet, even als *ten dienste*, als eene nu door het gebruik gewettigde uitdruk-

king beschouwen, dan: *ter gunste, ter dienste of dienst.*

138a. *Och!* is een tusschenw. dat een' wensch, *ach!* een, dat droefheid of eene klagt uitdrukt.

b. *Wat uur.* Eene ellips. *Wat of welk uur is het?*

139a. *Dat, wat.* Het antecedent *dat*, wordt in zoodanige gevallen meestal weggelaten; men schrijft *datgene, wat* of alleen *dat* of *hetgene.*

b. *Herroepen* is weder roepen, dus is *weder* overtoellig.

140a. *Tevredenheid* wordt hier in het algemeen genomen en staat dus zonder lidwoord.

b. *Elken dag* en *dagelijksch* is een pleonasmus.

141a. *Met welke* moet hier veranderd worden in: *waarmede*, WEILAND II bl. 116.

b. En *die* daarna riep enz. Dit *die* moet er ingevoegd worden, anders zou het wezen: *waarmede* hij daarna riep.

c. *Waarmede, waarvan, waartoe* enz. verkiest men meestal niet gescheiden gebruikt. KINKER, Beoord. bl. 7. geeft toe, dat men even goed zeggen kan: daarin heeft hij geen ongelijk enz. als: daar heeft hij geen ongelijk in.

142a. *Openhartig* en *rondborstig* zijn synoniem, dus is een van twee voldoende.

b. Een *goed* koning is iemand, die als koning goed is, een *goede* koning is een *goed* of *goedig* mensch, die koning is.

144a. *Rotsachtig*, zou wezen als eene rots, gelijkende naar eene rots; doch het moeten wel degelijk *rotsige* steilten wezen, die aan den onophoudelijken drang des waters weerstand bieden.

b. *Naar beneden valt*, is een door het gebruik gewettigde pleonasmus.

146 *Dien hij lang gestorven meende*, is eene vreemde constructie; *die, zoo hij meende, lang gestorven was*, is Nederlandsch.

- 147a. *Overschouder* of *achterover*, gelijk een jongen het verbeterde.
- b. *Leepert*. (Zie over den uitgang *ert*, *aart*, *aard*, DE JAGER, *Verscheidenheden* bl. 48 en volg.)
- 148 M en Zoon is meerv. dus heeren.
- 149a. Gewoonlijk ziet men fout geschreven: *als het ware*, doch gelijk men zegt: *als ware ik*, zegge men ook: *als ware het*. Zie hierover OUDEMANS M. v. N. T. 1 dl. bl. 223.
- b. Men kon hier zeer goed zeggen: *des menschen hart*.
- 151 De deugd doet *hem* het harte slaan, dus behoort ook *wien* in den 3 naamv.
- 152 Het bed. deelw. *vernielende* zal bij sommigen geene verschooning vinden, omdat men in de gesproken taal deze deelw. zelden gebruikt. Doch men zie welk eene kracht van taal HOOFD met die deelw. uitwerkt, en hoe latere schrijvers er een gepast gebruik van maken.
- 154a. Zogen is *laten zuigen*, en wordt hier bedoeld.
- b. Met vederen bedekt is eene bepaling van *vogels* niet van eijeren, daarom voege men er bij *zijn*.
- c. Omdat *name* in *namelijk* niet op *en* sluit, kan de *n* ook niet door *t* verscherpt worden.
- d. Voor *van* gedaante *verwisselen*, zegt men beter *van gedaante veranderen*.
- 155 Men *geeft* iemand *de schuld* van eenige daad, doch men *beschuldigt* hem van eenige ondeugd.
- 157a. *Hoop* heeft geen meervoud; daar het ook synoniem is met *verwachtingen*, kan het achterwege blijven.
- b. *Ze* wordt wel eens in den derden naamval gebezigd, doch naar ons inzien verkeerd; wij vinden beter alsdan *haar* of *hun* te bezigen.
- c. *Vaartwel*. VAN SCHREVEN, *Handleiding* enz. bl. 77 heeft: *hij heeft om* enz. *veel genoegens*

vaartwel gezegd. Ook andere schrijvers met name YPEY en DERMOUT, *Gesch.* enz. II. dl. bl. 368, *die reeds* enz. *den broederen vaartwel had gezegd*, nemen het als de geb. wijs. In het T. M. II. blad. 500, wordt het afgekeurd, omdat het hier een zelfst. naamw. is. Wij vinden nogtans in den vierden druk der *Handl.* de uitdrukking onveranderd. De taalkundige VAN SCHREVEN heeft ze dus, zeker op goede gronden, zóó gelaten; wij wenschen, dat hij zijne redenen mededeele. Wij meenden in dit N°. ook *vaartwel* te moeten laten, even als of er stond: *hij zeide tot zijne vrienden: Vaartwel! loopt heen! gaat weg* enz.

158 Van zaken sprekende, gebruikt men in plaats van *aan wie, van wie, enz. waaraan, waarvan, enz.*

159a. *Lieverlede*, verbasterde spreekwijze van *lee* voor *lee*: dat is: *lid voor lid*, van stukje tot beetje. TUINMANS, *Spreekw.* II dl. zegt: *lede* is *leiding*; hij laat dus het spreekwoord beteekenen: door eene *lieve* of *zachte* leiding.

b. Het bijvoegsel *vol* wordt bij ons, in navolging der Duitschers, al te dikwijls gebruikt, ofschoon wij in de meeste gevallen beter *rijk* kunnen bezigen. — Misschien ware *langs* beter *over*.

c. *Wiens* wordt van personen gebezigd.

160a. *Vermetel* behoort bij *wagen* en staat dus beter van *schijnbaar* (dat eene bepaling van *onbeduidende* en dus een bijwoord is) gescheiden.

b. *Met meer schroom* of *meerderen schroom*, gelijk men ook bij goede schrijvers vindt.

c. Omdat *leidstar*, van eene *ster* of *star* gezegd zou worden, en zonder acht te slaan, dat *draad* mannelijk is, veranderden wij het in *leidster*, die geleidt; het zal dus moeten wezen: *de geleider* of *de gids* enz.

- d. Daar het dubbelzinnig kan opgenomen worden, of het betr. voorw. *die* op *doolhof* dan op *verkeerdheid* slaat, hebben wij er ingevoegd *welks paden*.
- 161a. In den tweeden regel staan te veel werkw., *had kunnen hebben* of *kon gehad hebben* is voldoende.
- b. De derde volzin is in vooronderstellenden, twijfelenden zin en eischt dus de werkw. *had* en *was* in de aanv. wijs.
- 162 *Gaat* moet geb. wijs. meerv. blijven, om het rijm. Het kan hier ook beschouwd worden, als tot den hopman en zijne bende gezegd.
- 163a. Volgens den regel, die door goede schrijvers wordt in acht genomen, gebruikt men in eenen goeden zin *jegens* en in eene kwade beteekenis *tegen*: dus: *haat tegen iemand*.
- b. *Wezentlijk*. De invoeging der *t* in *mijnentwil*, *opentlijk*, enz., door HUYDECOPER afgekeurd, door A. DE VRIES, T. M. I. dl. bl. 103 en volg. verdedigd, is ook door SIEGENBEEK toegestaan. (Voorbericht voor de Verhandeling, bl. 9, vierde uitgave). BRILL, Holl. Spr. bl. 65), is er tegen, en is DE VRIES, die dezen taalkenner behulpzaam was, ook veranderd van opinie? — DE JAGER is er voor. Zie Versch. bl. 76.
- c. *Verwerven* veronderstelt een *verkrijgen met inspanning* en wordt in goeden zin gebezigd; verkrijgen in kwaden zin drukt men uit door: *zich berokkenen, op den hals halen*.
- 164 *Bespieden* zou hier eene te sterke uitdrukking zijn.
- 165 Het verschil is het bezit der *rede*, dus kan *door* vervallen.
- 166 Ofschoon *sloten* meerv. is; meenen wij, dat sleutel hier enkelv. behoort te yezen, omdat studie al die sloten opent, en dus *de sleutel* van alle is.

167 Omdat de *neb* en niet de klieren olieachtig moet gemaakt worden, hebben wij *neb* digter bij de bepaling geplaatst. In een Fransch werk vonden wij eene afkeuring van dit gevoelen, op grond dat de klieren te weinig oliestof bevatten; alsof er eene kan olie noodig ware, om eenige veëren vettig te maken.

168 Het voorvoegsel *be* laat *ge* achterwege. Zie N°. 102.

169a. *Slecht*. Zie N°. 101.

b. *Tortelduiven*, waaraan enz., hier behoort *en* te worden ingevoegd, anders zit de brief aan de duiven en niet aan de mand.

c. In *vervliegen*, drukt *ver* eene versterking van vliegen uit en niet een weg vliegen. Ook wordt het voor *verdwijnen* gebezigd.

d. *Ben* of *benne* is vr. en *brief* m. en wanneer er een mann. zelfst. naamw. is, wordt het bez. voornw. van het mannelijk geslacht gebruikt, dus *hunner*. Men kan ook schrijven: *de ben met den brief*, doch dan moet het bez. v. n. w. vrouwelijk enkelvoud zijn.

170a. Twee tortelduiven *staat* en niet *staan*. Hier heeft eene uitlating plaats; de volledige zin is: *er staat van twee* enz.

b. *Vliegen*, zie 118 b.

171 Dit stukje vonden wij onder onze papiertjes; het is, meenen wij, genomen uit een' der eerste jaargangen van het Tijdschrift voor aankomende Onderwijzers; wij hebben echter te vergeefs gezocht, waar het stond en plaatsten het hier om de tweederlei beteekenis, die men door het verplaatsen der teekens krijgt, bv. *vóór niet*, *nimmer*, *bij losbollen*, *bij brave* enz.

Wij nemen hier tevens gelegenheid, onderwijzerskweekelingen aan te raden, 1°. zooveel mogelijk de opgegeven' vragen, enz. in Tijdschriften als de *Oefen-*

school; de *Volksschool*, Mag. v. N. T. enz. te beantwoorden; ze behoeven ze daarom niet in te zenden, dewijl dit voor hen, die nog *geene* of geringe bezoldiging hebben, en daarbij nog niet zòo veel bij de boekhandelaars vermogen, dat deze de verzending doen, bezwaarlijk wordt. — 2°. Om van goede opmerkingen over alles, wat ons vak betreft, in werken voorkomende, die zij ter lezing ontvangen, beknopte aantekeningen te houden; dit voorziet menigmaal in het niet bezit van vele boeken.

172a. *Twee aan twee* zie 79.

b. *Wroeten* is niet wederk. ook past het beter aan de *varkens* en *wentelen* aan de jeugd.

174 *De verzoening eens kranken* is onduidelijk uitgedrukt; er behoorde nog eene bepaling bij met het voorzetsel *met*, dewijl verzoening tusschen minstens twee personen plaats heeft.

175a. Volgens DR. NASSAU (zie 113) kon men schrijven: zijdenkousenwever; wil men met BILDERDIJK het *hyphen* gebruiken, dan schrijve men *zijden-kousenwever* of *zijdenkousen-wever*. (zie BILDERDIJK bladz. 65 en WEILAND § 44 II. dl.

b. Wij hebben hier tweemaal *van* laten staan, omdat het redelijk ver van elkander komt en omdat *des zijdenkousenwevers* ons een beetje gemaakt lijkt.

c. Liever spelden wij, ook volgens de uitspraak, met BILDERDIJK *fabriekant*. Als ook *koffie*, *muziek* enz.

d. Overeenkomstig ons taalgebruik zegt men wel: BILDERDIJKS gedichten, maar: de gedichten van BILDERDIJK.

e. Het bijv. nw. *verstandige* is alleen voldoende.

f. *Hervatten* is weder opvatten, doch daar de vader voor het eerst sprak is *antwoordde* beter.

176 *Gelooven* is iets voor waar houden; dus de spoken gelooven, zou wezen, voor waarheid aannemen wat de spoken zeiden.

177 *Mangelen*, ontbreken, is *onz.* en *onpers. ww.* Men

kan dus ook zetten: *den behoeflige mangelt het aan vele dingen.*

- 178 Of er oorspronkelijk wel onderscheid is tusschen *vlijen*, in orde schikken en *vleijen*, mooi praten, betwijfelen wij, op grond, dat men beide woorden in Overijssel, Drenthe, enz. *vli-jen* met den *i* klank, die in *tin* gehoord wordt, uitspreekt. Het is opmerkelijk, dat men de woorden, met *ij* geschreven wordende, in Overijssel met tweederlei *i* klank uitspreekt: *schrijven*, *schrieven*, *blijven*, *blieven*, *ijs*, *ies*; maar *blij*, *bli-j*, even als de volgende, met bovengenoemden klank der *i*: *vrijen*, *vri-jen*, *mij*, *mi-j*, *bij*, *bi-j*, *batterij*, *batteri-j*, in één woord nagenoeg alle woorden die **BILDERDIJK** met *y* schrijft.
- 179a. *Plegen* is gewoon zijn, dus moet *gewoonlijk* weg.
 b. *Ondergaan*, onscheidbaar, beteekent lijden; en moet dus hier niet gebezigd worden. Scheidbaar is het in: *de zon gaat onder*, is *ondergegaan*.
 c. *Schier* is *bijna*.
- 180 *Gedaan zijn* beteekent, dat iets reeds geschied is, en drukt dus iets verledens uit; daarom hier: *morgen zal het gedaan worden*.
- 181 *Door den tijd* (zie 88 d).
- 182a. *Order* is bevel, dus: *ridderorde*.
 b. *Fransche* moet met eene hoofdletter (zie Inleiding).
 c. Daar-over. Zie 141 c.
- 183a. *Burgertje*, iemand die kleinburger, in onderscheiding van groot of voornaam burger, of een burger, die klein van gestalte is? Daar wij hier voor het eerste zouden beslissen, plaatsten wij *burger*. Wie *burgertje* willen behouden, moeten *dat* als betr. voornw. nemen. Zie BOMHOFF T. M. I dl. bl. 185.
 b. Een stompje is een eindje, dus een kort pijpje.
 c. Een haard, beter *den* haard, of de gelagkamer mogt er een half dozijn gehad hebben.

- d. *Eene bierkan*, of, zoo het manneke die niet ledig geredeneerd had, eene kan biers.
- e. *Zijne ellebogen*, beter is *de ellebogen*, omdat het van zelve spreekt, dat het *de zijne* zijn. Even zoo is eenige regels verder *zijn leger* beter *het leger*.
- f. *De Turk* is eene te dikwerf gebezigde uitdrukking dan dat wij daarvoor *Turkije* in plaats zouden gesteld hebben.
- g. Grimlagchen of glimlagchen. Wij houden beide uitdrukkingen genoegzaam door het gebruik gewetigd, en wij zouden er tegen protesteren als wij overal, met BOMHOFF en anderen, grimlagchen moesten bezigen. — Dat de gierigaard grimlacht bij het zien zijner schatten, de booswicht bij het gelukken zijner aanslagen, goed, dan verwachten wij niet anders dan een' grijnzenden lach. Maar dat onze man hier van vergenoegen het gelaat tot een' grimlach zou zetten; maar dat het aanvalige kind, met oogjes, tintelend van vreugde, met koontjes, waarop men de blijdschap ziet glimmen, grimt of grimlacht, dat wil er bij ons niet in. In die levendige oogjes, in dat mondje, waarom de schalkheid kringelt, zien wij met VAN LENNEP en anderen een' glimlach.
- h. Zie over *enkel - enkeld* en *dubbel - dubbeld*, VAN LENNEP M. v. N. T. I Jaargang bl. 291.
- 184 Hier moet voor de woorden *nijd* enz. het lidw. geplaatst worden, om de bepaling *van velen*, die er volgt.
- 185a. Hier valt het lidw. voor *liefde* weg, omdat er in het algemeen gesproken wordt.
- b. *Overladen* zou hier min of meer dubbelzinnig zijn.
- 186a. *Hoop* en *vrees*, zijn vr. dus *gezellinnen* in plaats van *gezellen*.
- b. *Kan houden* veronderstelt hier eene mogelijkheid

- zonder redelijk overleg; het moet evenwel de vrucht zijn van een weten, dus: *weet* te houden.
- 187 *Levenspad*, omdat het korter en krachtiger is dan *pad van het leven*, en wijl wij de voortreffelijke eigenschap onzer taal, dat zij door een' tweeden naamval kan uitdrukken, wat andere talen door omschrijving moeten doen, niet mogen verwaarloozen.
- 188a. Hier is geene reden tot vergelijking en dus *bekwaam*.
- b. *Had gekweekt* enz. is eene Fransche constructie; in onze taal wordt het deelw. achter de bepaling of het voorwerp geplaatst.
- c. *Eenen heer en eene dame*, zoo behoort het eigenlijk te wezen; *jufvrouw* is in onze eeuw al te ouderwetsch, het moet *dame* zijn.
- d. *Alledaagsch* schijnt in den eersten opslag een bijwoord; doch het is geene bepaling van *vinden*, maar van *kleur*. De zin is deze: *ik vind dat de kleur alledaagsch* is. Dan is het volgens WEILAND een bijv. naamw., maar moet het nu de *ch* behouden? Ons dunkt *ja*.
- e. *Prachtig* kan niet van *den geur* gezegd worden.
- 189 *Boven alles en als ons hoogste goed* zijn synoniem.
- 190a. *Zoodanig*, vóór het lidw. staande, wordt niet verbogen.
- b. *Getal* is eene bepaalde hoeveelheid; daar hier van *oneindig* gesproken wordt, is *aantal* beter.
- 191a. *Werelden* klinkt hier zoo vreemd in het meervoud. Ook, als men van de oude en nieuwe *werelden*, de Fransche en Engelsche *talen* spreekt, is het onzeker of men zeggen wil de oude werelden en de nieuwe; de Fransche talen en de Engelsche, of de oude wereld en de nieuwe, de Fransche taal enz.

Het is dus beter in dergelijke gevallen het zelfst. naamw. in het enkelvoud te bezigen en het lidwoord te herhalen. De Fransche en Engelsche taal kon ook beteekenen eene taal, die te gelijk Fransch is en Engelsch.

b. In regel 1 komt *de eerste* als lijdend voor en is dus 1° naamv. In den laatsten regel is het 4 naamv. *aanmerken als hem*.

194a. *Behoort het (woord)* hier is weder eene ellipsis.

b. Misschien is het beter, als men *beweging* bezigt, ook te schrijven: *kromming, strijking*.

196 Dit dichtstukje is van den prins onzer dichters J. v. D. VONDEL.

197a. *In de grijsheid* kan ook opgevat worden: *vereer, als gij zelf grijs zijt*.

b. Stoffelijke bijv. naamw. gaan op *en* uit: zilveren, gouden, steenen, houten enz. Van *laken* komt echter lakensche, doch van *linnen* blijft linnen.

198a. *Zijne geboden*. Het is hier duidelijk, wiens geboden en zij, voor wie dit niet het geval mogt wezen, schrijven *deszelfs*.

b. Op eene baan kan niets rijpen, omdat het *vertreden* zou worden; met het beeld van *baan* is *reizen* in overeenstemming.

199a. Volgens BILDERDIJK (Spraakl. pag. 65) kan men hennep-akker schrijven, als men vreest, dat er henne-pakker zal gelezen worden. Hier het deelteeken te plaatsen, bijv. hennepakker, vinden wij verkeerd; dit is goed in *henneei*, maar in *slaplant* en *meestoven* zou het teeken dan op de *p* en de *s* komen. En toch verrassen zoodanige woorden, als: *slaplant, zoneclips, dodoor, gestemmer, koeketer, goudader*, enz. soms op het eerste gezigt.

b. Een fraai *uitzicht* heeft men b.v. van eene hoogte enz. Het duidt dus de plaats, aan van waar de

- blik uitgaat. Fraai *gezicht* wordt de plaats genoemd, waarop de blik met welgevallen rust.
- 200a. Voor *onmiddelijke* kon men ook *dadelijke* bezigen.
- b. De overtreffende trap wordt gevormd door achtervoeging van *ste* dus *wijsste*.
- 201 *Hun* is hier pers. voorn. *Hun* of *aan hen* wordt geduld en lijdzaamheid geleerd.
- 202 Is een bijschrift van JAN LUKEN.
- 203 Geene aanmerking, dan dat men er voor proza te veel cadence in vindt.
- 204a. *Praatzucht* en *kwaadspreken* is beter en korter.
- b. Met het betr. voornaamw. *die* mogt geen tegenw. deelw. gebruikt worden, dan moest het wezen: *die — is*.
- 205 *Berucht* wordt van bekendheid in kwaden zin, en *beroemd* in goeden zin gebezigd. Zie OUDEMANS Mag. van Taalk. III. dl. bl. 194, en TIDEMAN Gedichten van v. BEAUMONT bl. 71.
- 206a. *Bewoner* wordt meer van het platte land gezegd.
- b. Een *nieuwsblad*, krant, zal wel altijd publiek wezen.
- c. *Verzoeken* heeft den persoon in den 3 en de zaak in den 4 n. v. dus *hem*, of *aan hem* wordt iets verzocht. *Verzoeken* in verzoeking brengen, bekoren, zoo als men vroeger zeide, is bedr. werk., met den persoon tot voorwerp.
- 207a. In dit dichtstukje vindt men een aantal frequentatieven. Men leze DE JAGER over de werkwoorden van herhaling, en during.
- b. *Klaroen* is eene soort van horen of trompet, komende denkelijk van het Fransche *clairon* — cornet à bouquin.
- c. *Genet*, eene kleine soort van Spaansche paarden.
- d. *Vizier*, opening voor de oogen in een' helm. BILDERDIJK schrijft *vezier*.
- e. *Banier*, vaandel of standaard. Wie begeerig is

uitvoerig over de instelling, de onderscheidene rangen der edelen en dus ook over baanrotsen, banierheeren, banjerheeren, of banjers te lezen, neme G. VAN LOON, aloude Regeringwijze van Holland. V dl. II stuk.

Volgens diens verklaringen doet men beter *banier* te schrijven. Ofschoon men reeds bij MELIS STOKE, *banier* vindt. Zie N°. 266 g. Ook bij VAN HELU: onder die *baniers* van Gelre.

f. *Dagen*, in proza opdagen. *Het daghet* uit den *oosten*, de dag begint te komen, het begint dag te worden. Dit *daghet uit den oosten* vindt men in Prof. VISSCHER, Bijdragen tot de oude Letterkunde der Nederlanden bl. 251. Het is door den dichter BEETS voor onzen tijd omgewerkt, in jaarg. I van de Gids. — Ze kwamen *opdagen*, verschijnen.

208a. Als wenschend staat het werkwoord in de aanv. wijze en dus *het zij mij* enz.

b. *Beschoren* verl. deelw., waarvan de onbep. wijs wordt opgegeven, *beschoren* (toedeelen) en verder *ik beschoor*, (*wij beschoren*) *heb beschoren*. Wij herinneren ons niet, het ooit anders dan *onpers.* en in het *verl. deelw.* gebruikt te hebben gezien.

210 't *Sestig*, zoo werden weleer de tientallen verscherpt, waarvan *tachtig* nog is overgebleven.

211a. Voor het verl. deelw. *uitgepuild*, neme men hier het tegenw. deelw. *uitpuilende*.

b. *Ligt schuwe* is zeer of *ligtelijk schuw*, en hier dus niet goed, daar de uil het *licht* vermijdt.

c. Ofschoon men *kleine vogeltjes* in sommige gevallen juist bezigen kan, daar er onder de vogeltjes altijd nog weer *kleine* en *kleinere* gevonden worden, zoo is het hier minder gepast, daar ze in vergelijking met den uil klein zijn, en de kraai geenszins voor een *vogeltje* doorgaat.

- 212a. Om het herhaalde *heeft*, wordt het eerste veranderd in *voedt* of *koestert*.
- b. *Edel* en *groot* worden hier niet beheerscht; zij kunnen dus geene *s* aannemen. Het is niet iets van het edele en groote, maar het edele en groote zelf.
- c. *Wiens*, dat in allen gevalle, om het meervoudige *wenschen*, *wier* behoorde te wezen, wordt van personen gezegd, *welker* van zaken.
- 213a. De eerste tusschenzin is onvolkomen; daarenboven *die zijn*, moest wezen *wiens*, omdat het verkeerd is een' tweeden naamval door een bezittelijk voornaamw. uit te drukken; maar waarom van dien doopnaam een' tusschenzin gemaakt?
- b. *Al de* zie N°. II a.
- c. *Aan zijne pligten voldoen*, kan er door, doch dan is *voldoen* onscheidbaar.
- d. *Mijne orders*, moest eigenlijk wezen *de mij gegevene* of *de ontvangene orders*.
- N.B. Ook hier schijnt zich het fijne onderscheid, zoo wij meenen door Dr. NASSAU het eerst opgemerkt in: *de geschrevene taal*, de geschreven zijnde en *de geschreven taal*, de geschreven wordende, wel te willen laten voelen. De *gegevene orders*, die al gegeven *zijn*, de *gegeven orders*, die gegeven worden.
- 214 De gescheidenis *meldt* het nog en zal het melden, zoo lang één hart nog Hollandsch klopt.
- 215a. *Gewisse* is *verouderd*.
- b. De tweede volzin kon korter aldus: *Dit gaf hij te kennen met de bovenaangehaalde woorden, en ook met de betuiging, dat enz.*
- c. *Nimmer*, hier bij den verl. tijd, moest wezen *nooit*.
- d. Een *brandend* gebed, een gebed, dat brandt; dit bijv. naamw. heeft hier dus geen' gezonden zin. *Vurige* of *innige* gebeden.

e. *Verlichten* kan hier blijven, wordende de last van het bezwaarde hart gewenteld en dit dus ligt gemaakt.

Verlichten zou ook kunnen, wanneer men het wil opvatten, dat er donkere, angstige gedachten in de ziel waren, en er door het gebed *licht* kwam.

216a. *Vier aan vier*, zie N°. 79.

b. *Pluimpjes* geeft eene te nietige gedachte van des grooten vogels vederen.

c. Daar het hier een onvermogen des vogels is, moet *weet* veranderd worden in *kan*.

d. *Zijne* in *hij met zijne* pooten, is een overtollig voornaamwoord; hij kan toch met geene andere dan met eigen pooten wegloopen.

e. *Zijne eigene oogen* is dubbel overtollig.

217a. Dit dichtstukje is van LE FRANC VAN BERKHEY.

b. Ofschoon *kremer* in de volkstaal misschien in alle provinciën geldig is, vindt men *kramer* in de woordenboeken.

c. Men schrijft de korte regels gewoonlijk iets naar binnen; de regels met slepend rijm komen daardoor uit.

d. *Gelden*, *kosten*, *bedragen* zijn onz. werkw. en hebben evenwel een vierden naamv. bij zich. WEILAND II. § 181 zegt: »de bepaling van tijd wordt door den vierden naamv. uitgedrukt;» doch dan is naar ons inzien het voorzetsel *op* of *gedurende* verzwegen. »Zoo ook de grootte, breedte, zwaarte, waarde en prijs van eenig ding, als: hij is eenen duim gegroeid, het kost eenen gulden, het weegt een pond,» enz. Zie over dit *kosten* M. v. T. II. bl. 58. waar GROOTERS *eenen gulden*, enz. niet als voorwerp wil erkennen. Daarentegen noemt GÖRLITZ, in de voortreffelijke verhandeling over de naamv. (T. M. I dl. bl. 7.) in de voorbeelden: *de man heeft een boek; dit boek behelst nuttige*

lessen, de woorden *boek* en *lessen* voorwerp. Op dien grond zou *een pond* ook voorwerp zijn.

Zou *kosten* ook gelijk staan met *muizen*, *visschen* (WEILAND I. § 269) en betcekenen: *kost-nemen*, en *gelden*, *geld nemen*?

Is ook *kosten* oudtijds gebruikt, zoo als het nog wel in het Hoogduitsch gebruikt wordt:

Es kostet mir dieses Buch einen Thaler?

- e. *Dit's* klonk ons al te hard, te meer daar het in den volgenden regel nog eens weêr komt. In onze taal is men ook niet gewoon *is* zoo te verkorten.
- f. *Hei!* als roep, kon ook *ei!* wezen als smeeking.
- 218a. Daar hij toen KAREL X nog niet was, kon hij ook niet als zoodanig aankomen. De zin moet dus omgezet worden.
- b. De Graaf van ANGOULÈME is fout. ANGOULÈME was eene hertogelijke familie in Frankrijk. De Hertog van ANGOULÈME was de zoon van KAREL X en verliet met zijn' vader in 1830 Frankrijk.
- c. Frankrijk behoort niet tot die weinige eigen naamw., welke altijd met het lidwoord gebruikt worden, maar tot die, welke het lidwoord alleen vóór een bijv. naamw. nemen, bijv. *het naburige* Frankrijk.
- d. Door *moedertje* verstaat men doorgaans eene oude vrouw, dus kon *oud* ook weggelaten worden; doch dewijl deze *zeer oud* blijkt, hebben wij het laten staan.
- e. Ofschoon *moedertje* eene vrouw is, is het woord onzijdig en vereischt dus het betr. voornw. *dat*. Zie BOMHOFF, T. M. I dl. bl. 185.
- f. *Sinds* of *sints* mag men onverschillig gebruiken. T. M. II bl. 461.
- g. *Vermengde* enz. het zou al eene rare constitutie wezen, die uit een mengsel van alle regeringsvormen (of *formen*, zie VAN LENNEP, M. v. N. T. III dl. bl. 121 en volg.) bestond.

- h. Republiek* is behouden; bij ons volk schier vergeten, is het woord in den laatsten tijd weder overbekend geworden, en de taal des levens schijnt met de dagbladen enz. overeen gekomen te zijn, om het woord *gemeenebest* niet te gebruiken.
- 219a. Daar het niet verstaan van kortswijl hier als eene algemeene eigenschap der geregtsdienaars voorkomt, moet men in den tegenw. tijd spreken, ofschoon de andere werkwoorden in dit N°. in den verl. tijd zijn.
- b. *Van haar, toen* enz. De Graaf kon het eerst bevelen, nadat de vrouw gevat was, en *toen* hij het beval, waren ze dus niet meer bezig met overmeesteren; *toen*, is dus veranderd in *doch*.
- c. *Bevelen* heeft den persoon in den 3den en de zaak in den 4den naamval, daarom is *hun* of *aan hen* ingevoegd, wij zien er echter geen kwaad in om het weg te laten.
- d. Wij vonden des Graven gezegde juist niet zoo uitsluitend *koninklijk* en hebben dit bijv. nw. dus weggelaten.
- 220a. *Die* enz. Ons voldoet deze tusschenzin, even als reeds bij het verbeteren, op nieuw niet. — Het is alsof er ook nog andere grassoorten zijn. Evenwel, volgens MULDER, Nederl. Spraakk. § 374 behoort *die*, gebruikt te worden, zijnde de tusschenzin een *verklarende*.
- b. *Stengels*, zie over het meerv. op *s* of op *en* Dr. NASSAU, M. v. T. II. bl. 2.
- c. Het meerv. van *lid* is *leden*, van het oude *led* of *leds*, zooals *steden* van *stad* oudtijds *sted* of *stede* enz.
- d. *Langwerpig* kan hier ook als bepaling van *smalle* beschouwd worden en is dan bijwoord, dus zonder *e*.
- e. Omdat deze zelfst. naamw. van verschillend ge-

- slacht zijn, moet het lidwoord herhaald worden.
- 222a. *Lof* en *berisping* worden in het algemeen genomen en staan dus zonder lidw.
- b. Omdat de volzin met *wanneer* aanvangt, sluit men beter met *dan is hij*, enz. dan wel met, *die is* enz.
- 223a. *Betreffen* is onpersoonl. werkw., dus moet men wel tweemaal *het* bezigen, en al verzacht men het eerste in 't, toch blijft er iets stroefs. *Wanneer het den voorspoed* enz. klinkt beter.
- b. Tot een offer of ten offer.
- 224a. *Gene* of *de andere* deed enz. *zijne hand*. Zie N°. 216 d.
- b. *Dikkeren* moest eigenlijk een *dikker* wezen, omdat *stammetje* onz. is, doch juist omdat het een *dikker* was, hebben wij *boomstam*, dat *mannel.* is, als verzwegen voorondersteld.
- c. *Twee zijner handen*. Hoeveel had hij er dan wel?
- d. Het laatste *dikkeren* kan door *zwaarderen* vervangen worden.
- 225 Ware het proza, dan zou men wel doen, *die* als antecedent aan te stellen en te zeggen: *dan die, welke de moeder* enz.
- 226a. *Leggen* in plaats van *liggen*. *De kippen leggen!* riep de Kamper courant onlangs uit, krielig gemaakt door al het *geleg* in andere dagbladen.
- b. De rede is een geschenk, eene gave Gods en de mensch is er dus mede begaafd.
- c. *Kooprijke steden* heeft geen' zin, maar had het dien ook, dan is *koopsteden* korter en dus beter. Het gebruik laat reeds te veel van die uitdrukkingen toe, vooral met *lijk*; *stedelijk* bestuur, voor *stadsbestuur*, 't is wonder dat men *dorpelijk* bestuur ook niet mooi vindt; *dagelijksch loon*, *dagloon* *armoediglijke woning*, zooals wij ergens lazen. enz.
- 227a. *Uwer aller*, enz. vindt men dikwijls gebruikt,

doch, naar onze meening, tegen ons taaleigen, dat alleen de *s* of de *r* ten teeken van den tweeden naamv. aan het laatste woord geeft, wanneer twee woorden als tot één denkbeeld verbonden zijn. Zie TEN KATE. *Aenleiding* enz. I. bl. 353. *Uw aller* wordt ook gebruikt, en kan verdedigd worden, als zijnde *uw* dan bez. voornw. *uw streven*, doch wij houden met WEILAND I. § 338, dat de eigentlijke zin is: *het streven van u allen*; ook nog na dat wij hier over de Volksschool III Jaarg. en IV N°. 1 gelezen hebben, waar *ons aller vriend* zelfs onder de pleonasmen gerekend wordt.

- b. Het is wenschend, dat het uw streven *zij*, en dus aanv. wijze.
- 229 Zij, die met Dr. NASSAU dit *slechts* onuitstaanbaar hard vinden, hebben keur van plaatsvervangers, in *alleen*, *enkel*, *eerst* enz.
- 231 Was korter en beter: *Tijd en plaats voor de harddraverij zullen (zal? als gevende hier één verbonden deekbeeld) den liefhebbers* enz.
- 232a. Daar de turven een voor een geteld worden, zegt men nooit zes, honderd enz. *turf*, maar *turven*; het behoort in het meerv.
- b. Over *samen*, *zamen*, *te zamen* zie Taalk. Mag.
- c. In *dank*, schijnt verouderd, en geeft dus ook geene oorzaak meer tot ergernis, als een verheugde *komenijsman*, onder eene dikwijls overgegeven' rekening, eindelijk bij de betaling zonder erg schrijft: *God dank! voldaan*.
- 233a. *Het geld* is eigentlijk niet vervallen, maar de betaaltijd.
- b. *Willen*, *kunnen*, *mogen*, *moeten* enz. *hulpbehoevende werkwoorden* genoemd, omdat er altijd een ander werkwoord noodig is, ten einde den zin volledig te maken, hebben een werkw. in de

- onbep. wijs, zonder *te*. WEILAND II dl. § 149.
- 234 *Zich gewinnen aan gebreken* is die verdragen uit gewoonte; *zich gebreken aanwennen*, is die zelf aannemen.
- 235 Dit stukje werd letterlijk zoo bij een examen opgegeven.
- a. *Ijselijk*. (WEILAND, KINKER, *ijselijk*, SIEGENBEEK Woordenlijst: *ijselijk*, later: Taalk. Bedenk. *ijselijk*; BILDERDIJK *ijslijk*). Dit woord speelt in de hedendaagsche gesprekken eene groote rol. Wij hoorden laatst van een beschaafd man: *Wij hadden ijselijk veel plezier!* — Zie N°. 29 c.
- b. *Welvarende* en *bloeiende* beteekenen nagenoeg het zelfde, dus was het eene of het andere voldoende geweest.
- c. *Verzinken* is niet bedrijvend, en kan dus niet in den lijdenden vorm, *werd verzonken*, komen.
- d. De vloed kon de dorpen niet *onderhouden*, wel *onderhouden*; de dorpen waren dus onder water of verdwenen.
- e. Van eene streek lands sprekende, zegt men *bewoners*.
- f. Eigenlijk behoort het te wezen: *een aantal bewoners kwam om of verviel* enz., doch wij vinden, dat de aandacht hier zoo zeer op de *bewoners* gevestigd is, dat men onwillekeurig de *werkw.* in het meerv. bezigt.
- g. *Vee* heeft geen meervoud; *runderen*, dan sluit men *paarden* enz. uit; dus *stuks vee*.
- 236a. *Mishandelen*, scheidbaar, is kwalijk, verkeerd handelen, onscheidbaar is *slecht behandelen*.
- b. *Oude* bij *grijsaards* is overtollig. Het meerv. van *grijsaard* is met *s*. Zie BILDERDIJK en KINKER, Beoord. bl. 188 en vooral DE JAGER, Verscheidenheden. Zie N° 162. c.
- 237a. *Onderschikt* moet wezen *ondergeschikt*; 't is voorbijgezien.

b. De vrede des gemoeds zal wel altijd *inwendig* *wezen*.

238 Dit stukje is van onzen grooten VAN DER PALM. Wij hebben lang gearzeld het op te nemen, maar het rijke der voorstelling, die een zoo afgerond geheel vormt, het juiste en tevens schilderachtige van elke bijzonderheid, het meesterlijke van den stijl, dat alles drong ons tot de opname, omdat wij weten, hoe dergelijke stukken meer op den smaak der jeugd en de uitdrukking hunner denkbeelden werken, dan lange taalregels. En ofschoon wij meenden, dat spieren *rekken* en niet *trillen*, hebben wij uit eerbied voor den meester over stijl en taal het juist zoo verbeterd, als wij het in ons exempl. vonden.

Uit de *Oefenschool* XI, N°. 3, bl. 201, waar het insgelijks verbeterd is, zien wij, dat het ook op het vergelijkend examen te Hattem opgegeven was. Schoolopziener HALBERTSMA zal nog wel eens in zijn vuistje gelagchen hebben om de verbeteringen, die men den stijl van VAN DER PALM wilde aanbrengeu.

239a. *In Amsterdam*; van eene plaats zegt men meestal *te*; doch van Amsterdam, de stad bij uitnemendheid, kan men wel zeggen *in*, te meer wijl men dan den hiatus van *e* en *a* vermijdt.

b. bij duizenden berekent; men wil bij *het honderd*, percentsgewijze, maar de zin zal wel zijn: kooplieden, die duizenden winnen.

240 Omdat *mensch* en *men* nevens elkander slecht klinkt, zonder nog op de beteekenis der beide woorden te letten, hebben wij het eerste wegge laten.

241 *Mijden* heeft reeds de beteekenis van *ont* in zich en wordt dus daarmee niet zamengesteld, wel met het versterkende voorvoegsel *ver*.

- 243a. *Overgaan* van water kan eigenlijk niet gezegd worden, dus: *oversteken*, *overvaren*.
- b. *Strand* is het land aan zee. De kanten der rivieren noemt men *oevers*.
- 246a. Omdat *die* in den eersten tusschenzin als onderwerp en in den tweeden als voorwerp komt, en dus *dien* is, mag het niet verzwegen worden.
- 247 Is van Hoort, den dichter en historieschrijver, een der sieraden onzer gouden eeuw.
- a. Voor *alzo* zou men thans *dus* gebruiken; wij vinden dat *alzo* veel meer kracht heeft.
- b. *Geweldig* thans *magtig*.
- c. Voor *magt* staat in mijn exempl. *mogendheid*.
- d. *Veel* moet hier wel verbogen worden, als bijv. naamw., anders was het als bijw. eene bep. van *bemuurd*.
- e. *Bourgondië* of *Bourgonje*.
- 248a. *Rond* in plaats van *om* of *rondom* is een nieuwtje, door vertalers uit het Engelsch in zwang gebragt.
- b. Flonkerend, fonkelend of vonkelend.
- c. Vertoonen is tegenw. tijd; *nog vertoonen zij zich zóó*, doch den naam hebben zij reeds lang, zij *kregen* dien dus.
- 250 Niet alleen *niet te veel*, want dat vooronderstelt dat men toch *veel moete* moest doen, maar zelfs *niet veel*.
- 252 *Om* zou hier een doel vooronderstellen, *ten einde het volgende ongelukkig*; zij; doch daartoe misbruikt zeker niemand zijne jonge jaren; beter: *dat het volgende ongelukkig wordt*.
- 253 *Rekenkundig*. De bijv. naamw. op *kundig* zijn gedurige wrijfpalen. Men leze hierover vooral Dr. Nassau, Gids 1844 bl. 457.
- 255 Het eerste *bewaart* is derde persoon enkelv. van den tegenw. tijd, aantoonende wijs; het tweede

is verl.deelw. In proza is het beter te zeggen : *Wien God bewaart, die is enz.* (Zie MULDER bl. 60. § 203 punt 17.

256a. *Dood maken* is wat jongensachtig; het is of er van eene spin sprake ware.

b. Den kop dreigend opheft *en aanvalt*, moet er nog bijgevoegd. Want het dreigend opheffen maakt het gevaar niet, maar de aanval, de beet.

c. Zie over de zamenstellingen met, *on, onnensch, ondier*, enz. VAN SCHREVEN, Korte Handl. bl. 54. LULOFS, Woordafleidkunde, bl. 186.

d. *Nu zweept men* enz. *en wordt de slang*. Deze omzetting geraakt meer en meer in gebruik, en toch behoort in zoodanige volzinnen het onderwerp niet na het gezegde te komen. Men moet er *al-dus* invoegen, of zetten: *en de slang wordt*. enz.

e. *Geraken*, komt tweemaal, men kieze dus voor het ééne, eene andere wending.

f. *Afmaken* is *dooden*, dus is *dooden door af te maken* niet juist.

g. *Heeft lengte* of *is lang*.

257 *Bekleeden* heeft eene *d*, dus *bekleedsel*.

258a. Beter ware: *de praatzuchtige*.

b. Naar ons inzien wijst *welker* hier genoegzaam op *geheimen* en niet op *vrienden* terug; die anders oordeelt, schrijve: *waarvan de verspreiding* enz.

260a. *Kwaad*. De van bijv. naamw. en van de onbepaalde wijs der werkw. gevormde onz. zelfst. naamw. hebben geen meervoud, dus is *kwaden* hier fout. In het spreekwoord *van twee kwaden moet men* enz. is het eene uitzondering of eene fout, door het gebruik gewettigd.

b. *Betoon van berouw* is nog niet altijd *berouw*.

c. *Vereffenen* is onscheidbaar,

d. *Doen* is algemeen, hier bij *elk* is het *een gedeelte van het doen* en dus eene *daad*.

- 261 Daar het niet zoo stellig bewezen is, dat die groote steenen door het water aangespoeld zijn, voege men *misschien*, in.
- 262a. Wie *bibliothecaris*, verhollandschen wil, schrijve: *boekbewaarder, opzichter der boekerij*, enz.
- b. Ik *en* weet het niet; dit *en* is het teeken der ontkenning, na Vader CATS is het allengs in onbruik geraakt; in andere werken vindt men het *ne*, zijnde *niet*, (Zie WEILAND II. bl. 283, de noot) geschreven; gelijk het nog in de Fransche taal gebruikt wordt.
- c. *Dommert*. (Zie over den uitgang *aard, aart, ert*, DE JAGER, *Verscheid.* bl. 48—62, waar tevens het gevoelen van KINKER, *Beoord.* bl. 188, gevonden wordt en dat van SIEGENBEEK bl. 98. Zie ook: LULOFS, *Gronden der Ned. Woordafleidkunde* bl. 110.
- 263a. ALBERDINCK THIJM zou hier schrijven: *acceptatie*.
- b. Voor de zamengestelde zelfst. naamw. is ons nog geen doorgaande regel bekend; men dient door de ervaring te leeren of het omschrijvende woord in het enkel- of meerv. behoort te wezen, en sla dan tot zekerheid een woordenboek op. *Kaarsenmaker*, maar *pruikmaker, appelboom, pruimeboom. pruimenboom, kersenboom, hondkot, hondsdagen, heldenmoed*, enz. Men leze vooral hierover: LULOFS, *Woordafleidkunde* bl. 218 en volg. waar men bl. 229 ook *zijdenkousenwever* vindt. — Met groot verlangen zien wij uit, naar hetgene VAN LENNEP omtrent de koppelingen in het M. v. N. T. beloofd heeft.
- c. *Orde* is regelmaat, *order* bevel.
- d. *Somma* is verouderd.
- 264 Daar hier het oogmerk van *inspannen* aangegeven wordt; inspannen waartoe? — Tot het schrijven of *om* te schrijven — moet *om* ingelascht

worden. Nogmaals wijzen wij naar M v. N. T. 1847 bl. 160.

265a. *Groningen*, staat hier als bepaling van *stad* dus is dit laatste het antecedent voor het betrekkelijk voornaamw. *In de stad Groningen, die onz. maar in Groningen*, dat enz.

b. De bepalingen in dit N°. staan zeer verward.

c. *Ter verdediging*, is welluidender *tot*.

d. *Vele* blijft onverbogen, zegt WEILAND; anderen willen verb., als het in den zin van *velerlei* staat; wij zouden het, wanneer het als bijvoegelijk voorkomt, ook als zoodanig verbogen wenschen; of zijn de uitdrukkingen: vele ingezetenen klagen, vele boomen bloeijen reeds, enz. niet goed? En WEILAND zelf. § 203: *van vele* enz. Zie N° 247. d.

266a. *Ongeleerd* sluit daarom een gezond verstand, een goed oordeel niet uit; *onnoozel* is dus beter.

b. *Durven* zonder *te*, zie WEILAND II § 149.

c. *Tot toe* zie N°. 8.

d. *Als wanneer*, eene spraakwending, die wij niet onbevallig vinden, maar die toch niet onbespelijk is, en in romantische verhalen vooral te over gebruikt wordt.

e. Gewoonlijk regelt het geslacht der zamengestelde woorden zich naar het laatste woord en *loop* is mannel.

f. *Hetgene*, ofschoon soms als aanw. en betrekk. tevens voorkomende, mag echter niet als *betrekkelijk* gebezigd worden.

g. *Serjant*. MELIS STOKES:

De baniere nam in de hant.

Een scoen, vrome, jonc, seriant.

267 Dit N°. behelst een fragment (brokstuk, voor hen, die volstrekt geen bastaard willen, indien dit geen pleonasmus ware) uit HOEVLIE'S *Abraham, de Aartsvader*. Er zijn voorbeelden in van Sijncope,

en Aphaeresis. Wie hierover, als ook over Antithesis, Diaeresis, enz., begeert te lezen, neme: LULOFFS, over Ned. Spraakk. Stijl en Letterkennis, bl. 243.

- a. *Gehuld met*, staat in het oorspronkelijke; het bete wezen *gehuld in*, of *omhuld met*, of *van*.
 - b. *Kimme* is beter *kim*. Deze *paragoge* of achter-aanklamping was hier onnoodig, omdat *me* toch versmelt met *in*.
 - c. *Heur* wordt enkel gebezigd, om eene herhaling van *haar* te vermijden, en is hier dus niet noodig.
 - d. De komma, achter *dooven*, moet weg.
- 268a. De Nederlanden liggen niet *bij* maar *aan* de zee. Het lidw. kan hier weggelaten worden, omdat zee niet bepaald is.
- b. *Van* hunne lage enz. of *om*, of *door* hunne lage enz.
 - c. *Verwerven*, zie N°. 163. c.
 - d. *Waarvan* wordt van zaken gebezigd, van personen zegt men *van welke*.
 - e. *Gebouwd*, is overtollig; hadden zij de woningen op hoogten, dan waren ze daar ook gebouwd of opgeslagen.
- 269a. *In eene regte lijn* moet weggelaten, want als dan is er zoneclips.
- b. Noemen *het* enz. Wij beschouwen hier het woord *verschijnsel* verzwegen en schrijven daarom *het*. Men kan het ook regtstreeks op *maan* betrekking laten hebben en dan moet het wezen *haar*.
 - c. *Verwijden* is minder naauw maken; *verwijderen* verder gaan.
 - d. Omdat *regte lijn* vervallen is, moet de vierde volzin veranderd worden.
- 270a. De aarde heeft door het zonnelicht maar ééne schaduw.
- b. Sommigen schrijven *maanëclips*, zie N°. 199. a.
- 271a. Welluidendheidshalve voegt men somtijds in den

vergrootenden trap en ook elders eene *d* vooral tot versterking van de medekl. *l*, *n* en *r* bv: *felder*, *zwaarder*, *donkerder*. Zoo ook in tweederlei, toonder enz. De invocring der *d* in *tweederlei* enz. noemt BOMHOFF wanspelling (M. v. N. T.), DE JAGER Versch. geeft vrijheid. Bij *klein* is dit niet noodig.

b. Het vragende *wat* behoort vóór afnemende herhaald te worden, anders konden er zijn, die de vraag dus begrepen: *wat is eene maan, die te gelijk wassend en afnemend is?*

272 Wij kunnen niet nalatē, voor hen, die het niet kennen, STARINGS geestig

» Weer nieuwe Maan?» riep JOCHEM, »k wou wat geven

» Zoo me iemand zei, waar al die ouwen bleven!»

» Dat 's klaar genoeg,» sprak Koster JAN,

» Ze slaan er starren van.»

af te schrijven.

274a. Overtrekken, scheidb. Hij is de rivier overgetrokken (gepasseerd) overtrekken, onscheidb. Hij heeft den stoel overtrokken (bekleed).

b. *Van af* worde door eene bepaling gescheiden; hier kon *af* achterwege blijven.

c. *Standvastig* is het gevolg van wil en zelfbewustheid, en kan dus evenmin als *wispelturig*, waarbij de wil ook eene groote rol speelt, van den wind gezegd worden. Men neme dus *bestendig* en *veranderlijk*.

d. *Of* kon door iemand opgevat worden alsof *veranderlijke wind*, *windstille* is. Deze iemand ver-vange *of* door ook, en, soms.

275a. *Tabaksdoo's*, *hoededoos*, *snuifdoo's*, zie N°. 263.

b. *Leijden*, SIEGENBEEK spelde eerst *Leijden*, doch later *Leiden*. VAN DER KEMP, Taalk. Mag. II. bl. 93, houdt de *eij* en *uij* later, *ey* en *uy*, daarna *ei* en *ui* geworden, voor den waren tweeklank. Wat hiervan zij, wij willen met hem, dat in

Eigennamen, het zij dan van familiën of van plaatsen, de oude schrijfwijze behouden blijft.

- c. **BILDERDIJK** wil *beterkoop*, zie bl. 110, ook **KUIPER** wil dit bl. 76 de noot. **WEILAND** I. § 200. Men leze **KINKER** bl. 58, en volg.

Zegt men *beterkoop* dan moet de vergrootende trap van *goedhartig*, *welluidend*, ook zijn *beterhartig*, *beterluidend*, en niet *goedhartiger*, *welluidender*.

- d. *Had gegaan* en *was gegaan* zie N°. 118a.

276a. Dat de keukenmeid niet beter spelde, is te vergeven, maar dat de Jufvrouw of Mevrouw die fouten niet weet te verbeteren is....!

- b. *Horologie*, geeft het woordenboek; *horlogie* geeft de uitspraak.

- c. Een schalke knaap had verbeterd: *eene rib van des spekslagers varken*, anders was het menschenvleesch, zeide hij.

- d. *Stellaadje*, *stellage*, *stellazie*. Het eerste is de gevestigde schrijfwijze, doch daar die uitspraak van *dje* even als die van de zachte *g* verloren is, pleit de uitspraak voor de laatste spelling. Zie hierover **BOMHOFF** Mag. van Taalk. I bl. 260, en van **LENNEPS** geestige repliek, deel III. bl. 121 en **BOMHOFF** III. bl. 220. Zie ook **LULOFS**, Woordafleidkunde bl. 141.

- e. Den tweeden naamval door een bez. voornw. uit te drukken: *De keukenmeid haar boekje*, verdient afkeuring.

- f. Gelukkig zijn al die *d'halfjes* thans te ruste. Op den scherpen medeklinker volgt eene *t*, op den zachten eene *d*. dus: *vierd'half*, *vijsd'half*, *zest'half*, *zevend'half*, enz.

- g. *Specie*, *knie*, *drie*, nemen in het meerv. geene *e* daarbij, maar vormen *kniën*, *driën* enz.

277a. *Ruigte* en *heester* behoorden het werkw. in het

meerv. te hebben dus: *stonden*; doch daar beide nagenoeg hetzelfde voorstellen en als ware het, één denkbeeld uitdrukken, kan *stond* blijven.

278a. *Ontdekken* is iets vinden, dat wel bestond, doch niet bekend was; *uitvinden*, iets daarstellen, dat vroeger niet bestond.

b. *Die gebleken is geboren te zijn*, is geene zuiver Nederduitsche constructie; *blijken* is een onpers. werkw. dus moet het wezen: *het blijkt*, of *van wien het blijkt*, *gebleken is*.

279a. Een rekrut is iemand, die pas in dienst getreden is. Met militairen hoogmoed noemt echter een oud soldaat zelfs hen, die twee, drie jaren dienst hebben, nog rekrut.

b. *Ondervragen* wordt meer van een verhoor gezegd.

c. *Ontkende die niet te hebben*, is eene dubbele ontkenning.

d. Door *buurschap* wordt eene kleine streek woningen verstaan, ook het regt op de diensten der bureu, *naberschap*; hier moet het buurt, nabijheid, wezen.

280a. Dit N^o. en het volgende behelzen eenige zinsneden uit: *Opkomst en bloei der vereenigde Nederlanden*, het voortreffelijke werk van den grooten stijlist: SIMON STIJL.

b. *Bespringen*, verl. deelw. *besprongen*.

c. *Verdedigen* heeft als langstaartig werkw. één e.

281 Land-ouwen, eigenlijk pleonasmus, want *ouw*, *au*, *auw* beteekent *weide*, *grond*. Doordien men het soms afbrak *lan-douw*, gaf dit misschien aanleiding tot het misbruik *landsdouw*, welke spelling zelfs bij HOOFT en VONDEL wordt aangetroffen. *Veluwe* en *Betuwe*, waar dit *uwe* hetzelfde is als *ouw*, breekt men af *Ve-luwe*, *Be-tuwe*, omdat het daar een toonlooze uitgang geworden is.

282a. *Verliezen*, *verloor*, *verloren*.

- b. Guinea*, ligt aan den grooten zeeboezem van den Atlantischen Oceaan, de bogt van Guinea; men kan hier derhalve niet van *wal* spreken.
- c. Overgeven* is nooit onscheidbaar.
- 283a. *Gedurende* willen sommigen door eenen eersten naamval gevolgd hebben: *gedurende de oorlog*, als: *zoo lang de oorlog duurde*, of *geduurde van geduren*, dat thans bijna nooit meer gebruikt wordt; zij beschouwen het dus als deelw. en niet als voorzetsel *tijdens den oorlog*. Doch dan moest men, naar ons inzien, zeggen: *de oorlog gedurende*, even als: *de man komende*, omdat *duren* of *geduren* niet bedrijvend is.
- b. Treden* hier onz. werkw. zijnde, neemt de hulp van *zijn*.
- 284 Men gebruike zoo min mogelijk vreemde woorden en van Tromps daden sprekende, *brillant* te gebruiken, is meer dan fattig.
- 285 *Bestevaër*; *vaër* als zaamgetrokken van *vader*, moet volgens BILDERDIJK Sp. bl. 72, *vaër* wezen.
- 286a. Begonnen te beginnen, en eindigen met het einde: leelijke overtolligheden.
- b. Naar de Oost*, meer deftig *naar Oost-Indië*.
- c. Overwinteren* is onscheidb. Wij hopen, dat er geen onderwijzer is, of hij maakt zijne leerlingen bekend met dat meesterstuk van onzen TOLLENS; alleen de overheerlijke beschrijving van het Noorderlicht geeft een ruim veld tot ontwikkelend gesprek. — Dit meesterstuk ligt met meer andere als bedolven in de werken der Maatsch. doch is ook afzonderlijk verkrijgbaar. Mogten allen ook zoo gelukkig wezen het gedicht van BOGAERT en MEIJERS Heemskerk, enz. te bezitten. De letterkunde is in vele districtsboekerijen nog een ledig vak.
- 287a. Daar is inderdaad nog 1597 voor 1579 in de verbetering blijven bestaan.

- b. Men zegt wel: als wij maar twee jaar *verder* zijn, doch dan schijnt *in het leven* of *op het levenspad* verzwegen. Hier gebruike men *later* of *daarna*.
- c. Een *bestand* wordt *gesloten*, maar *tot* iets wordt *besloten* of een besluit genomen.
- d. Stelt men de landen gepersonificeerd voor, dan zijn ze meestal vrouwelijk, dus: Spanje, Europa, *zij*.
- e. *Ors* of *orse*, benaming van *hengst* in den riddertijd. JAN VAN HELU:

Starke *orsse*, die men daeran spien

Dede men den wagen vorwaert tién.

Het is dus van den *ors*, of van het *paard* op den *ezel* — een vernederende overgang — gestapt. Toen *ors* in onbruik geraakte, werd het spreekw. *van den os* enz. doch dan heeft het geen zin. KLUIT heeft, zoo wij meenen, dit spreekw. het eerst aldus opgehelderd.

Bij TUINMANS *Spreekw.* ontbreekt het.

- 288 Het woord *overvloeijen* wordt, meenen wij, wel van voortbrengsels gezegd: *het land vloeit over van melk en honig*; van levende voorwerpen gebruike men: *overvloedig* of *in overvloed*.
- 289a. Die jongen kon een *ledig zittende* wezen, en toch *vol* streken. *Ledig* zegt men van levenlooze voorwerpen, waarin niets is.
- b. *Op* den weg, beter *langs* of *bij*.
- c. *Cigaartjes* rooken, dat zullen haast de kinderen in de wieg al doen.
- d. Een *wijnglas* is een glas om daaruit wijn te drinken, een glas wijn of wijns (Lees vooral TE WINKEL M. v. T. III. dl. bl. 102) is een glas met wijn gevuld.
- e. *Er is er*, of *daar is er*, die zeggen enz. deze uitdrukking wordt door HUIJDECOPER, Proeve II dl. bl. 325 en KLUIT voor fraai en goed gehouden.

- f. Pleizier* is in dezen volzin te plat. De hier bedoelde ouders zullen misschien al te veel van het plezier van hun jongetje zien, hem te veel plezier zien maken; doch *vreugde aan hem beleven* is iets anders.
- 290a. *Was heerschende*, wordt soms afgekeurd, omdat het eene Engelsche constructie zou zijn.
- b. De gastheer laat zijne gasten de voeten wasschen*, dan verrigten de gasten de werking, zij wasschen zich zelve de voeten, de gastheer geeft slechts het daartoe noodige.
De gastheer laat zijnen enz. dan ondergaan de gasten de werking, dan worden hun de voeten door anderen gewasschen.
- 291a. *Liet zijne* enz. dan worden de schelpen door de soldaten verzameld; *liet zijnen* enz. dan worden de schelpen door anderen voor de soldaten opgeraapt.
- b. Aan het slot zijn te veel werkwoorden*, en het wordt door overmaat van duidelijkheid onduidelijk.
- 292 *In kwalijk handelen*, wanneer men dit *handelen* met ons als z. n. w. wil nemen, anders *met te handelen*, even als later *met te verrigten*.
- 293a. Hier wordt niet de mensch in het algemeen bedoeld, en dus hebben wij het onz. genomen, anders *een' edelen* enz. ofschoon WEILAND I dl. § 188 hier ook wel van toepassing kon zijn.
- b. Staat de dood zoo als de genius staat*, dit laatste is dus 1° naamval.
- c. Misschien was het laatste nog beter: de onuitbluschbare fakkel van een nieuw leven* enz.
- 294a. Men zegt wel *ter dood*, of *tot den dood toe* be droefd, doch de wond was hier wezentlijk *doo dende*.
- b. Daar Prins Willem het onderwerp is van riep*, moet *hij* noodwendig vervallen.

- c. *Van de door den* enz. Dergelijke opeenstapeling van voorzetsels veroorzaakt onduidelijkheid en hardheid. WEILAND II dl. § 205.
- d. *Daarom* wordt gebruikt, wanfeer er reden gegeven is of wordt; hier is geen besluit maar eene tegenstelling, dus moet het *echter*, *evenwel*, of *nochtans* wezen.
- 295a. Dit is een staaltje van briefstijl, zooals men het maar al te dikwijls aantreft, zelfs van jonge lieden, die zich beroemen Fransch, Duitsch en Engelsch geleerd te hebben. Dit is nu nog geen *verstaan*, maar was het ook, het ziet er met de kennis der Moedertaal bij Jonkers en Freules, Jongeheeren en Jongedames bedroefd uit. BOMHOFF, Mag. v. Taalk. III dl. bl. 220 heeft ongelukkig te zeer gelijk. Wij hebben nog als rariteit een briefje van een' Surnu, mérrair, later ergens Ontvanger geworden, hetwelk begint: *Zout uw mijn het bijlegend stuk willen copiëre* enz.
- b. Beleefdheidshalve moet men het genoeg, dat wij iemand willen doen, als ons gedaan wordend voorstellen.
- c. *Ik* komt het laatste, doch bij de vervoeging gaat de eerste persoon voor den tweeden, en deze voor den derden: hij en ik (wij) gaan; gij en hij (gijlieden) gaat. enz.
- d. *Verzoeken* heeft hier den persoon in den 3den naamval.
- e. Inconsequentie, dan *UEd*, dan *gij* dan *je*, straks misschien *jij* en *jouw*. Het is waar, wat Dr. NASSAU schreef, dat het gebruik nog altijd in de keuze der voorn. w. weifelt, tot groot ongerief voor elk beschaafd mensch.
- f. *Duitsch-boekh.* enz. Wij meenen dat *Duitsch* hier bijv. naamw. is, behoorende bij *boek* en

niet bij *handelaar*, en dus niet verbogen moest worden.

Duitschen boekhandelaar zou zijn een boekhandelaar, die een Duitscher was.

g. Eigentlijk behoorde het te wezen *de oudere* en *de jongere*, omdat er maar twee zijn, waarvan de eene *ouder* en de andere dus *jonger* is, geen derde, die de *oudste* of de *jongste* is.

h. *Sijsje* is onz. dus moet *het* ingevoegd worden, SIEGENBEEK schrijft *zijsje*.

i. *Herinnoren* willen SIEGENBEEK en anderen met de zaak in den vierden, en den persoon in den derden naamval. *Ik. kerinner iets aan u.* De JAGER verdedigt (Versch. bl. 263) *ik herinner u aan iets*, en naar ons inzien, op aannemelijke gronden. HAMELBERG (M. v. N. T. bl. 42) keurt dit laatste af zonder opgave van redenen waarom.

k. *Getracht te herinneren*, laat in twijfel of men het herinnerd heeft.

l. *Bierkruik* (zie N°. 289) is eene kruik om bier in te doen, daar hier het bier bedoeld wordt, moet het wezen: *eene kruik bier* of *biers*.

m. *In* iets overgaan is minder goed dan *tot iets* enz.

n. Het kijken geschiedt *met* de oogen door middel van een' verrekijker.

o. *Uwen u liefhebbenden*. Moet dit *u* ingevoegd worden? Sommige onderwijzers willen het in dergelijke gevallen ingevoegd hebben, doch naar ons inzien, pleit het gebruik er tegen. Wél is *hebben* bedrijvend, en heeft dus een voorwerp, doch dit voorwerp is niemand anders dan de aangesproken persoon. Uw toegenegen broeder, dierbare vriend, schijnen ons elliptische gezegden toe. Uw, *u* toegenegen, mijn, mij dierbare enz.

296 In den vierden regel is eene lettergreep te veel dus moet *gij*, *ge* worden; *g'* gelijk sommigen

schrijven is onnoodig, omdat de *e* toch met *u* zamensmelt.

297a. *Van den*, door *den* zie N°. 294 c.

b. *Guldens* als de som enkel uit guldens bestaat; *gulden* als het geld de waarde van die guldens heeft. Zie Brief van SIEGENBEEK, achter KINKERS Beoord. bl. 345.

c. Daar hier eene bepaalde rekening bedoeld wordt bezige men liever het lidwoord.

d. Omdat men in onze taal aan den uitgang der vervoegde werkwoorden den persoon niet kan kennen, is het weglaten der persoonlijke voornaamw. zeer af te keuren. Men schrijve dus niet *hebbe*, *bekenne* enz. maar *ik heb*, *ik beken* enz.

e. Voor *traite* hebben wij ons verstaanbaar *wissel*, maar voor *honoreren*? DE JAGER, *Versch.* wil dien bastaarduitgang met *ee* gespeld hebben, SIEGENBEEK kan dit niet toegeven maar wil wel, ter voorkoming van onduidelijkheid het toonteeken toelaten.

f. Hier is nog een *UwEdeletje* blijven staan. Maar het algemeene gebruik houdt het zoo met hand en tand vast. Zou *gêtevet gij* dan zoo wanluidend zijn?

298a. Het gebruik van stopwoorden *toen*, *dan*, enz., worde vermeden.

b. *Van onzen* enz., deze door voorzetsels verbonden bepalingen zijn onverstaanbaar. Zie WEILAND II § 205.

c. *Levenloos* en *als een lijk* zeggen hetzelfde.

d. *Er werd* enz. en *kwam*. Over het verkeerde van zoodanige verplaatsing des onderwerps leze men: M. v. N. T. II bl. 143.

e. *Hun* of *zijn* geschreeuw enz. BILDERDIJK, *Spraak.* bl. 371, zegt dat *zijn* beter is om het mannelijke staat, doch rekent *hun* voor geene fout, als ziende op dorpelingen.

f. *Tot dat de burgemeester kwam en de dokter, en niet kwamen.*

Oudtijds schreef men: *tot die keijser fier.*

Gomen ende oec Yoen.

Zie de Aanteekeningen van D^r. JONCKBLOET op: KAREL de Grootte en zijne XII Pairs dl. III 1844 van de vereeniging enz. *Oude Nederl. Letterkunde* bl. 225. Deze Geleerde maakt opmerkzaam op deze constructie en zegt: »thans zou men het werkwoord *komen* dus geplaatst enkelv. bezigen: *Onze ouden dachten er anders over.*»

Wij wenschen, dat D^r. JONCKBLOED er bijgevoegd hadde welke der twee vormen de beste is.

g. *Rijdende cavalerie te paard; dubbele porte briséé deur, Keulsch eau de cologne water, ontwerp concept reglement* enz. zijn van die drie dubbel overvullige uitdrukkingen, welke men zorgvuldig vermijde.

h. *Erkennen*, zou hier beteekenen dat de doode zich voor een' vriend uitgaf en de dokter hem als zoodanig aannam; het moet hier dus wezen: *herkennen, wederkennen.*

i. *Een' ouden vriend, student*, is een vriend, of een student, die oud van jaren is; *oud vriend*, oud student, een vriend van ouds.

k. Na den dood is men niet meer *onderhevig* aan ziekte.

l. *Beginsels*, volgens D^r. NASSAU, eerste gronden, *beginselen*, grondregels, principes.

m. *Waar christen* WEILAND Spr. I § 188. Deze zin is lam, omdat het onderwerp *christen* zonder gezegde staat.

n. *Varen* wordt thans dikwijls van rijtuigen gebezigd, ofschoon het eigenlijk bij schepen behoort; *wagens rijden*. Met den wagen *gekomen*, is voldoende.

o. *Is zij* enz. en werd *zij*, zie d.

- p. Moeder, als zij was; edel man, als hij is*, is eene spraakwending, die thans in zwang is, en zelfs door onze groote schrijfster TOUSSAINT gebezigt wordt. OUDEMANS, M. v. N. T. II dl. bl. 137 heeft er veel tegen.
- r. Stroomen* is niet bedrijv. Men kan de tranen wel *laten stroomen*.
- s. Weenende* is hier deftiger dan *schreiende*.
- t. Hij* kan hier niet op den overledene terugwijzen.
- u. eerbewijzingen, bewezen*.
- v. Geworden* blijft zoo veel mogelijk achterwege.
- 299a. Het eerste gedeelte van dit N°. is een kernachtig gezegde, dat wij, zoo ons geheugen ons niet bedriegt, van den welsprekenden VAN SENDEN hoorden.
- b. Behoeven en te moeten* zegt hetzelfde.
- 300a. *Met hetwelk*, dan zou men met het denkbeeld te kampen hebben, daar dit echter met *rampen* en *tegenspoed* plaats heeft, moet het wezen *waarmede of met welke*.
- b. Vechten* is hier te plat; *kampen of worstelen*.
- c. Zich* is wederk. voornw. en voert de werking op het onderwerp terug, *elkander* is onderling-wederkeerig; de eene den anderen.

*Bij de uitgeefster dezès ziet mede
het licht :*

J. DE VLETTER, Nieuwe verzameling
van honderd leerzame verhalen voor kin-
deren, een Leesboek voor de scholen f-, 30.

Dit Leesboek, met verschillende lettersoorten
gedrukt, is naar den trant der bekende honderd-
tallen van *Schmid* ingerigt. Dat het niet uit
eene andere taal is overgebracht en dat er eenigo
verhalen geheel in dichtmaat zijn geplaatst, zal
denkelijk wel tot aanbeveling strekken.

De *Wekker* acht dit Leesboek eene plaats on-
der de Schoolboeken waardig. De *Volksschool* noemt
deze verhalen over het algemeen *natuurlijk*,
zaakrijk en *bevallig* en indien een veelvuldig
gebruik ten blijke van een gunstig onthaal aan-
gehaald en dit dus als bewijs bijgebracht mag wor-
den der doelmatigheid van een werkje, dan voor-
zeker mogen deze verhalen, als die eigenschappen
bezittende, ten volle aanbevolen worden.

